

ANNE KAUPPINEN

PIENRYHMÄPEDAGOGIIKKA KANGASALLA,
PIKKOLA-KESKUSTA VARHAISKASVATUSALUEELLA

SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMA
2015

PIENRYHMÄPEDAGOGIIKKA KANGASALLA, PIKKOLA-KESKUSTA VARHAISKASVATUSALUEELLA

Kauppinen, Anne
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaali-alan koulutusohjelma
Marraskuu 2015
Ohjaaja: Manni, Merja
Sivumäärä: 55
Liitteitä: 2

Asiasanat: pienryhmäpedagogiikka, pienryhmätoiminta, päivähoito, varhaiskasvatus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Kangasalan kunnan, Pikkola-Keskusta varhaiskasvatusalueen päiväkodeissa toteutettavaa pienryhmäpedagogiikkaa. Tavoitteena oli tuoda esiin pienryhmäpedagogiikan mukaisen toimintamallin etuja ja haasteita varhaiskasvattajien kokemana.

Tein opinnäytetyön tutkimusosan haastatteleamalla varhaiskasvatusjohtajaa, varhaiskasvatussuunnittelijaa ja varhaiskasvatuksen konsultoivaa erityisopettajaa. Lisäksi lähetin kyselylomakkeen tutkimusalueen varhaiskasvatushenkilöstölle. Lähetin kyselylomakkeita Kangasalan kunnan, Pikkola-Keskusta varhaiskasvatusalueen henkilöstölle 57 kappaletta ja vastauksia palautui 30 kappaletta eli 53 %. Päiväkotien neljästä esimiehestä puolet vastasivat heille laadittuun kyselyyn. Työn teoriaosuus painottui varhaiskasvatukseen ja sen asiakirjoihin sekä päivähoitoon ja pienryhmäpedagogiikkaan.

Haastatteluista saatiin laadullista aineistoa ja kyselylomakkeista tutkittiin määrällisiä tuloksia. Opinnäytetyössä siis käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää, joten opinnäytetyöni on laadullinen.

Tutkimuksessa selvisi, että tutkimusalueen päiväkodeissa pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan vähintään kolmena päivänä viikossa. Pääsääntöisesti pienryhmäpäiviä ovat tiistai, keskiviikko ja torstai. Pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan lähinnä aamupäivisin, jolloin ryhmän kaikki varhaiskasvattajat ovat paikalla. Pienryhmät jaetaan pääsääntöisesti lasten iän ja kehitystason mukaisesti. Varhaiskasvattajat tekevät pienryhmäjaot yhdessä. Pienryhmät ovat lasten ja tiimin nimeämiä. Lapset saavat olla osallisina leikin valinnassa useassa päiväkodissa lähes päivittäin. Lasten muu osallisuus on päiväkodeittain ja ryhmittäinkin hyvin vaihtelevaa. Vanhempia tiedotetaan pienryhmäpedagogiikasta ilmoitustauluilta löytyvillä viikkosuunnitelmilla, sähköpostilla ja kuukausikirjeellä, mutta myös hakutilanteessa suullisesti päivittäin.

Pienryhmäpedagogiikan etuina koettiin muun muassa se, että lasten havainnointi helpottui ja vuoron odottelu väheni. Haasteina pienryhmäpedagogiikan toteutumisessa koettiin mm. henkilöstön poissaolot ja työvuorosuunnittelu.

Kyselyyn vastanneista varhaiskasvattajista 89 % eli 24 varhaiskasvattajaa kokivat, että Pedagogisista kahviloista olisi hyötyä. Puolet vastanneista eli 14 varhaiskasvattajaa kaipaavat lisäkoulutusta tai perehdytystä pienryhmäpedagogiikan toteuttamiseen.

SMALL GROUP PEDAGOGY IN KANGASALA, PIKKOLA-CENTRE EARLY CHILDHOOD EDUCATION AREA

Kauppinen, Anne

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social services

November 2015

Supervisor: Manni, Merja

Number of pages: 55

Appendices: 2

Keywords: small group pedagogy and activities, day care, early childhood education

The purpose of this thesis was to examine the small group pedagogy in the Pikkola-Centre early childhood education day care centers in the municipality of Kangasala. The objective highlighted the advantages and challenges of small group pedagogy operations model as experiences by early childhood educators.

Research part of this thesis was done by interviewing of early childhood education manager, designer and consultant special teacher and by sending questionnaire form to early childhood education personnel. I sent a total of 57 questionnaires to the personnel of the Pikkola-Centre early childhood education in the municipality Kangasala of which 30 were returned making it a total of 53 %. Half of the four day care center managers answered to the survey. The theoretical part of the thesis was emphasized on early childhood education and its documents and also of the day care and small group pedagogy.

The interviews were qualitative data and the questionnaires were investigated quantitative results. The thesis was used both qualitative and quantitative research methods, so my thesis is qualitative.

Research shows that out of the day care centers that responded, small group pedagogy is being executed at least three days a week. Mainly the small group days are Tuesday, Wednesday and Thursday. Small group pedagogy is mostly executed in the mornings, when all the early childhood educators are present. Small groups are mainly divided by the child's age and state of development. Groups are divided together by the personnel. Small groups are named by the children and the team. Children are allowed to participate in choosing of the plays daily in most of the day care centers. Other involvement varies a lot between day care centers and groups. Parents are informed of small group pedagogy by e-mails, monthly letters and weekly plans found on the boards but also orally on daily basis upon the pickup of children.

Few of the advantages of using the small group pedagogy is that the children's observation became easier and they didn't have to wait for their turn so long. Challenges for small group pedagogy were example the absence personnel and shift planning.

Out of all the people that answered the questionnaire 24 (89 %) thought that pedagogical Coffeehouse would be useful. Half of the early childhood educators (total of 14) who answered thought that they required more education or familiarization on the execution of small group pedagogy.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 VARHAISKASVATUS.....	6
2.1 Varhaiskasvatuksen asiakirjat	7
2.2 Varhaiskasvatuslaki	9
2.3 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	10
2.4 Kangasalan varhaiskasvatussuunnitelma	11
2.5 Aikaisemmat tutkimukset pienryhmäpedagogiikasta.....	13
2.6 Pienryhmäpedagogiikka	15
2.6.1 Pienryhmätoiminta.....	16
2.6.2 Pienryhmät	17
3 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS	20
3.1 Tutkimuksen toteuttaminen	20
3.2 Aineiston analyysi	22
3.2.1 Kangasalan kunnan linjaus	22
3.2.2 Pienryhmäpedagogiikan nykytilanne.....	23
3.2.3 Pienryhmäpedagogiikan edut ja hyödyt.....	32
3.2.4 Pienryhmäpedagogiikan mahdollistaminen	34
3.2.5 Yksilöllisyyden ja osallisuuden huomioiminen käytännössä	34
3.2.6 Haasteet pienryhmäpedagogiikan toteutumisessa.....	46
3.2.7 Pienryhmäpedagogiikan kehittäminen.....	47
4 JOHTOPÄÄTÖKSET	50
5 POHDINTA	52
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Päivähoidossa on perinteisesti ohjattu lapsia suurryhmissä, jolloin lapset tekevät samaa toimintaa samaan aikaan. Toiminta on aikuisten ideoimaa ja tapahtuu aikuisen johdolla, vaikka lapsi ei olisikaan kiinnostunut. Mikäli lapsi ei sopeudu toimintatapaan, hänet poistetaan toiminnasta. Esimerkkinä lepohuone, jossa yksi aikuinen hallitsee ryhmää yksin, jos lapsi ei ole hiljaa ja rauhoitu, hänet poistetaan huoneesta. Tällöin lapsi kokee hylkäämistä ja epäonnistumista. (Opas 2013, 158.)

Tutkija Watamura (2003) on osoittanut, että suuri ryhmä tuottaa stressiä lapselle. Mitä enemmän lapsi joutuu olemaan kontaktissa muihin lapsiin, sitä suurempi stressi hänellä on. (Keltikangas-Järvinen 2012, 84.) Ryhmä muuttaa ihmisen käytöstä. Ihminen ei toimi samoin ryhmässä kuin muutaman ihmisen seurassa. Aikuinen ei välttämättä koskaan joudu toimimaan 20 hengen ryhmässä. Päivähoidossa olevalta lapselta odotetaan siihen valmiutta toistuvasti kokopäiväisesti. (Keltikangas-Järvinen 2012, 146.)

Myös melu aiheuttaa stressiä lapselle. Vuoteen 2020 mennessä Suomessa on tavoitteena päästä julkisissa tiloissa WHO:n suositusten mukaisiin ohjearvoihin. Opetustiloissa ohjearvona on, että melu ei saisi ylittää 35:tä desibeliä. Päiväkodeissa keskimääräinen melutaso on huomattavasti korkeampi. Melusta kärsivät kaikki lapset, mutta erityisesti siitä kärsivät sensitiiviset lapset. Melussa he tulevat lähes oppimiskyvyttö-
miksi. (Keltikangas-Järvinen 2012, 91-92.)

Olen työskennellyt varhaiskasvatuksessa vuodesta 1995 lähtien. Valmistuin päivähoitajaksi joulukuussa 1995 ja toukokuussa 2000 valmistuin lähihoitajaksi. Päästessäni Satakunnan ammattikorkeakoulun sosionomi opintoihin, mietiskelin valitsenko varhaiskasvatukseen vai lastensuojeluun suuntaavat opinnot. Asiaa ei kuitenkaan kauaa tarvinnut miettiä. Tiesin haluavani lastentarhanopettajan pätevyys. Opinnäytetyöni siis piti liittyä jollakin tapaa varhaiskasvatukseen. Olin vähän ennen opintojen alkamista muuttanut Kangasalle ja tullut valituksi töihin uuteen päiväkotiin. Tahdoin, että opinnäytetyöni hyödyttäisi koko kuntaa, omaa työyhteisöäni, hoitolapsia ja tietenkin minua itseäni. Halusin, että aihe motivoisi kaikkia.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui pienryhmäpedagogiikka. Kangasalla on 17 päiväkotia, jotka sijaitsevat kahdeksalla eri varhaiskasvatusalueella. Tutkimusaluetta oli rajattava. Rajasin alueeksi Pikkola-Keskusta varhaiskasvatusalueen. Tällä alueella on viisi päiväkotia. Opinnäytetyöni on tutkimus siitä, miten pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan tutkimusalueen päiväkodeissa. Pienryhmätoiminnan idea on siinä, että alle kouluikäinen lapsi ei vielä pysty toimimaan ryhmässä, jossa on paljon lapsia, eikä vastaanottamaan ohjeita ryhmätasolla (Kanninen & Sigfrids 2012, 124)

Pienryhmäpedagogiikkaa on tutkittu eri näkökulmista muutamissa opinnäytetöissä ympäri Suomen 2010 vuoden jälkeen. Oma lähtökohtani oli tutkia miten Kangasalla 2010 linjattu pienryhmäpedagogiikka toteutetaan tällä hetkellä ja mitä haasteita henkilöstö kokee pienryhmäpedagogiikan toteuttamisessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli löytää myös keinoja pienryhmäpedagogiikan kehittämiseen. Pienryhmäpedagogiikan tutkimiseen käytin haastatteluja ja kyselylomakkeita. Opinnäytetyöni on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen.

2 VARHAISKASVATUS

Tässä luvussa kerron varhaiskasvatuksesta ja siihen liittyvistä asiakirjoista Suomessa. Päivähoito-käsitteellä viitataan tilanteeseen, jossa vanhempien on heidän työpäivän tai opiskelun ajaksi huolehdittava lapselle paikka, jossa lapsesta huolehditaan, häntä hoidetaan ja hoivataan (Alila & Kinos 2014, 14). Kalliala (2012) pohtii käsitteitä päivähoito ja varhaiskasvatus. Toisinaan Suomessa puhutaan päivähoidosta ja siihen sisältyvästä varhaiskasvatuksesta. Tämä tarkoittaa, että päivähoito ei ole pelkkää hoitamista, vaan se tarjoaa lapsen hyvinvoinnille, kehittymiselle ja oppimisille jotakin arvokasta. Varhaiskasvatus voidaan nähdä päivähoidon osana, jolloin päivähoito on varhaiskasvatusta laajempi käsite. Laki lasten päivähoidosta (19.1.1973/36) määrittelee, että päivähoidon tulee ”tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehi-

tystä”. Myöhemmin lakiin on lisätty kasvatustavoitepykälä (2 a §), jonka mukaan päivähoidon tarkoituksena on ”edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämää sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta”. (Kalliala 2012, 19.)

Yksi tärkeä ohjenuora varhaiskasvatuksessa on lapsilähtöisyys. Lapsilähtöisyys on osittain korvannut lapsikeskeisyyden, vaikka molempia yhdistää lapsen tarpeiden ensisijaisuus. Aikuiskeskeisyys voidaan määritellä kasvatusotteeksi, jossa aikuisen tarpeet ja näkökulma asetetaan etusijalle, kun vastaavasti lapsen tarpeet sivuutetaan. Aikuiskeskeisyyden synonyymina käytetään aikuisjohtoisuutta. Käsitteet menevät usein sekaisin. Tavoiteltavan lapsilähtöisyyden vastakohtana pidetään aikuisjohtoisuutta aikuiskeskeisyyden sijasta. Aikuisjohtoisuuden vastakohtana pidetään lapsijohtoisuutta. Lapset eivät kuitenkaan voi johtaa toimintaa. Se on aikuisten tehtävä. (Kalliala 2012, 47.) Hujalan mielestä lapsilähtöisyys perustuu lapsen yksilöllisyyden kunnioittamiseen ja tarpeiden tunnistamiseen (Kalliala 2012, 50).

2.1 Varhaiskasvatuksen asiakirjat

Suomalainen varhaiskasvatus on kehittynyt 1880-1970 välisenä aikana fröbeliläisen perinteen pohjalta (Reunamo 2007, 99). Päivähoitojärjestelmän muotoutumiseen ovat vaikuttaneet erilaiset yhteiskunnalliset ja ideologiset muutokset. Päivähoidon palvelujärjestelmän syntyminen sijoittuu sotien jälkeiseen aikaan, yhteiskunnan jälleenrakentamiseen ja hyvinvointivaltion rakentamiseen. (Alila & Kinos 2014, 8.) Lastentarhan nimitys otettiin käyttöön vuonna 1924, sitä ennen puhuttiin kansanlastentarhoista (Alaranta 2009, 5). Vuodesta 1923 alkaen päivähoitoa ohjasi Köyhäinhoidolaki. Päivähoito muovaantui köyhäinhoidosta lastensuojelun kautta sosiaalipalveluksi. Laki lastentarhain valtionavusta astui voimaan vuonna 1927. Lastensuojelulaki astui voimaan 1936. (Alila & Kinos 2014, 8-13.) Lastensuojelulaki määritteli, että kunnan on perustettava itse tai ylläpidettävä laitoksia, jotka tukevat kotikasvatusta. Lastensuojelulain mukaan kunnan oli myös avustettava yksityisten järjestöjen tai henkilöiden toimintaa, joiden katsottiin myöskin tukevan kotikasvatusta. (Välimäki 2013, 173.) Vuonna 1973 laki lasten päivähoidosta muutti lastentarha-nimen päiväkodiksi. Laki lasten päivähoidosta muodosti palvelukokonaisuuden, johon kuuluivat päiväkotihoido,

perhepäivähoito ja leikkitoiminta. Kunnat velvoitettiin järjestämään päivähoitopalveluja kaikille alle 3-vuotiaille lapsille vuonna 1985. (Alaranta 2009, 5.) Päivähoidon hallinnonala siirtyi opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen vuoden 2013 alusta, siihen asti päivähoito oli sosiaalihuollon palvelu (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014).

Päiväkotien henkilöstön määrä suhteessa eri-ikäisten lasten määrään tarkistettiin vuonna 1992 päivähoitoasetuksen myötä. Asetuksessa 6 § edellytetään, että vähintään joka kolmannella henkilöllä on lastentarhanopettajan tehtävän edellyttämä kelpoisuus. (Alaranta 2009, 5-6.) Asetus lasten päivähoidosta 6 § määrittelee henkilöstömitoituksen päiväkodeissa. Enintään seitsemää yli kolme vuotiasta kokopäivähoidossa olevaa lasta kohden tulee olla yksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusehtojen täyttänyt varhaiskasvattaja. Alle kolmivuotiaita varten on oltava yksi varhaiskasvattaja neljää lasta kohden. Osapäivähoidossa yli kolmivuotiaita lapsia saa olla yhdellä kasvattajalla enintään 13. (Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239). Ryhmäkoko on yksi varhaiskasvatuksen keskeisimmistä laatutekijöistä. Suomessa ei ole määritelty eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoa. Ryhmän kokoa voi säädellä epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksin. (Kalliala 2012, 157.)

Päivähoidon sosiaalipoliittisen tehtävän mukaan, päivähoidon tärkeä tavoite on tukea yhteistyössä muiden lapsi- ja perhepalvelujen kanssa lapsiperheitä. Tasa-arvoon edistävänä tehtävänä on mahdollistaa naisten ja miesten tasa-arvoinen osallistuminen työelämään ja opiskeluun. Päivähoidon tavoite on tasa-arvoa edistävän tehtävän osalta myös ennaltaehkäistä oppimisvaikeuksien syntymistä ja tasoittaa kehityksellisiä ja sosiaalisista taustoista johtuvia eroja. Lapsipoliittisen päivähoidon tehtävän tavoitteena on tarjota lapsille mahdollisuus iän ja kehitystason mukaiseen toimintaan, oppimiseen, lepoon ja virkistykseen ja siten turvata lapsuus. Perhepoliittisen tehtävän kautta päivähoidon tehtävänä on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä ja oppimista yhdessä perheen kanssa. Perhepoliittisena tehtävänä on myös perheiden tukeminen heidän kasvatustehtävässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollistaminen. Työvoimapolitiittinen tehtävä korostaa, että päivähoidon tulee tarjota lapsille turvallinen ympäristö vanhempien työssäolon ja opiskelun ajaksi. Koulutuspolitiittisen tehtävän mukaan päivähoidon tulee ohjata lapsia oppimaan ja turvata oikeus oppimiseen sekä kehittää omia oppimismahdollisuuksia. (Alila & Kinos 2014, 11.)

Lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä, voivat saada lasten päivähoitoa. Päivähoitoa on mahdollisuus saada myös, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat ja jos hoitoa ei ole muulla tavoin järjestetty. (Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36/Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.)

Lasten päivähoidosta annetun lain nimi muuttui 1.8.2015 varhaiskasvatuslaiksi (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015). Vuosina 1984-1996 päivähoitolakiin lisättiin säännökset subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon. Oikeus lisättiin ensin alle 3-vuotiaiden vanhemmille vuonna 1990 ja vuonna 1996 oikeus muutettiin koskemaan kaikkia alle kouluikäisten vanhempia. (Alila & Kinos 2014, 13.)

2.2 Varhaiskasvatuslaki

Tässä luvussa kerron varhaiskasvatuslain tavoitteista. Varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe tuli voimaan 1.8.2015. Varhaiskasvatuslaissa sanotaan: ”Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka.” (Varhaiskasvatuslaki 36/1973, 1 §).

Varhaiskasvatuslaissa 2 a § (8.5.2015/580) tavoitteiksi on asetettu lasten iän ja kehityksen mukaisen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Tavoitteena on myös lasten oppimisen edellytyksien tukeminen ja elinikäisen oppimisen edistäminen ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttaminen. Yhtenä tavoitteena on toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvan monipuolisen pedagogisen toiminnan toteuttaminen ja myönteisten oppimiskokemusten mahdollistaminen. Tavoitteena on myös varmistaa, että kasvatusympäristö on kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen. Tavoitteeksi on myös asetettu lasta kunnioittavan toimintatavan sekä lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välisten, mahdollisimman pysyvien vuorovaikutussuhteiden turvaaminen.

Laissa tavoitteeksi on myös asetettu yhdenvertaisten mahdollisuuksien antaminen varhaiskasvatukseen kaikille lapsille ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on antaa valmiuksia yleisen kulttuuriperinnön, kunkin kielellisen, kulttuurisen, uskonnollisen ja katsomuksellisen taustan ymmärtämiseen ja kunnioittamiseen.

Tavoitteena on lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistaminen ja tarpeen ilmettyä taroituksenmukaisen tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Yhtenä tavoitteena laissa on lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen, lapsen vertaisryhmässä toimimisen edistäminen sekä eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaaminen. Tavoitteena on myös varmistaa lapsen mahdollisuus osallistumiseen ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia yhdessä lapsen sekä vanhemman tai huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi. Tavoitteena on myös tukea lapsen vanhempaa tai huoltajaa kasvatustyössä.

2.3 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset ilmestyivät vuonna 2002. Linjausasiakirjaan oli koottu varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämisen painopistealueet. (Alila & Kinos 2014, 11.) Vuonna 2003 valmistui valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet-asiakirja (Vasu). Tarkistettu painos ilmestyi 2005. Vasu on keskeisin valtakunnallisen varhaiskasvatuksen sisällöllisen ohjauksen ja toiminnan kehittämisen väline. Vasun tavoitteena on edistää varhaiskasvatuksen yhdenvertaista toteuttamista Suomessa. (Reunamo 2007, 101.) Tämän laatiminen annettiin Sosiaali- ja terveystieteen tutkimus- ja kehittämiskeskukseen tehtäväksi (Stakes) (Pekuri 2014, 28). Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ohjataan Vasussa linjaamalla keskeiset periaatteet varhaiskasvatukseen. Keskeisiä periaatteita täsmennetään kunnissa ja yksiköissä käytännöiksi ja toiminnallisiksi linjauksiksi, jotka on yhdessä sovittu. Vasuun kirjataan varhaiskasvatuksen määrittely, kasvatuspäämäärät ja arvot. (Alila & Kinos 2014, 40.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan, että ”varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11). Varhaiskasvatuksen ensisijaisena tavoitteena on edistää lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia, niin että lapsilla on mahdollisimman hyvät kasvun, oppimisen ja kehittymisen edellytykset. Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Näin edistetään lasten myönteistä minäkäsitystä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja sekä ajattelun kehittymistä. (Vasu 2005, 15.) Lapsen yksilöllisyyttä kunnioittamalla pyritään saavuttamaan hyvinvoiva lapsi. Lapsen henkilökohtaista hyvinvointia edistämällä luodaan perusta sille, että lapsi saa toimia ja kehittyä omana persoonanaan. Kalliala sanoo, että kun ”lasta arvostetaan, hänet hyväksytään omana itsenään, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi ja saa vahvistusta terveelle itsetunnolle”. Näin lapsi oppii sosiaalisia taitoja. (Kalliala 2008, 231.) Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva kokonaisvaltainen näkemys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta, mutta myös kasvatustieteelliseen ja laaja-alaiseen sekä monitieteiseen tietoon ja tutkimukseen perustuva näkemys (Reunamo 2007, 101).

2.4 Kangasalan varhaiskasvatussuunnitelma

Seuraavaksi avaan Kangasalan varhaiskasvatussuunnitelmaa, joka valmistui vuonna 2005. Asiakirjaa on päivitetty vuonna 2010 ja 2013. Kangasalan varhaiskasvatussuunnitelma pohjautuu valtakunnallisten varhaiskasvatuksen linjausten lisäksi Kangasalan kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan, Varhaiskasvatuksen laatukäsikirjaan sekä Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksen visioon.

Kangasalan kunnassa arjen pedagogiikka on varhaiskasvatuksen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen muodostama arjen tilanteissa toimiva kokonaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että hoitopäivän kuluessa kaikki eri tilanteet ja tapahtumat nähdään kasvatuksellisesti tärkeiksi ja että ne sisältävät oppimiskokemuksia. Kasvatustilanteissa vaihtelevat lapsen ja kasvattajan tai lasten keskinäinen vuorovaikutus ja lapsen oma toiminta. Kasvattaja on tietoinen suunnitelluista tai spontaaneista hoidon, kasvatuksen ja opetuksen ulottuvuuksista eri tilanteissa.

Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksessa toimitaan pienryhmäpedagogiikkaa toteuttaen. Kangasalla varhaiskasvatuksen pienryhmäpedagogiikan toiminnalliset rakenteet määrittelevät, että pienryhmät ovat kiinteitä esim. kuukaudesta puoleen vuoteen. Pienryhmiin jako voi tapahtua esimerkiksi lapsen iän, tarpeiden tai taitojen mukaan. Pienryhmää ohjaava aikuinen vaihtuu säännöllisesti esim. kolmen-neljän viikon välein. Pienryhmätoiminta alkaa päivisin kello 8.30 ja päättyy päivälevolle saattamiseen. Pienryhmätoimintaa toteutetaan minimissään kolme-neljä kertaa viikossa tai kolme peräkkäistä viikkoa pienryhmätoimintaa päivittäin, jonka jälkeen on yksi ”tasausviikko”. Tasausviikolla tasataan työaikaa ja dokumentoidaan toimintaa.

Pienryhmäpedagogiikan linjauksessa kerrotaan myös henkilöstön roolista. Esimiehen on mahdollistettava päiväkodinopettajien ja päivähoitajien yhteiset tapaamiset, joissa pienryhmätoimintaa käsitellään ja sovitaan yksikön tavat pienryhmäpedagogiikassa. Esimies vastaa työvuorosuunnittelusta huomioiden pienryhmäpedagogiikan toteuttamisen vaatimukset. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa, ryhmien toimintasuunnitelmissa sekä tiimisopimuksissa määritellään pienryhmäpedagogiikan toteuttaminen yksiköissä. Päiväkodeissa hyödynnetään henkilöstön osaaminen, käydään koko yksikön yhteistä keskustelua mm. tilojen monipuolisesta käytöstä, muiden ryhmien toiminnasta sekä hankinnoista. Vanhempia informoidaan pienryhmätoiminnasta päiväkodissa sovitulla tavalla. Kun ryhmässä on toimiva ja selkeä rakenne, auttaa se uuden työntekijän sopeutumista pienryhmäpedagogiikkaan, jolloin myös perehdytys helpottuu.

Pienryhmäpedagogiikka tukee sensitiivisen vuorovaikutuksen syntymistä ja auttaa pysyvien ihmissuhteiden luomisessa. Lapsen on turvallisempi ilmaista itseään pienryhmässä. Hän oivaltaa uusia asioita ja oppii luottamaan itseensä. Pienryhmässä äänimaailma on hiljaisempi ja tilat tehokkaammin käytössä. Pienryhmässä aikuiset pystyvät huomioimaan lapsen yksilöllisen kehityksen, tarpeet ja mielenkiinnon kohteet ja käyttämään niitä suunnittelun pohjana. Pienryhmäpedagogiikka lisää myös lasten osallisuutta ja he ovat mukana myös toiminnan suunnittelussa.

Kangasalan kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään lapsen osallisuus siten, että lapsilla on varhaiskasvatuksen arjessa oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi. Lapsen on myös saatava toteuttaa itseään heille ominaisimmilla tavoilla. Lapset ovat osallisia taitojensa, kykyjensä ja kiinnostustensa mukaan. Heillä on omista lähtökohdistaan käsin vapaaehtoisesti mahdollisuus vaikuttaa toimintaan ja sen etenemiseen. Osallistaminen pienillä lapsilla alkaa siitä, että lasta autetaan ja opetetaan tunnistamaan tunteitaan, mielipiteitään ja kokemuksiaan sekä valitsemaan itselleen mieluisia leikkejä. Vaikka lapsi ei osallistuisi, lapsi voi olla osallinen. Osallisuus vahvistaa lapsen itsetuottamusta ja uskoa omaan kykyihinsä sekä tuo oppimiseen iloa. Aikuisen tehtävänä on huolehtia siitä, että lasten ääni kuuluu kaikkialla ja jokainen lapsi tulee kuulluksi. Lasten osallisuus haastaa aikuiset kohtaamaan lasten arjen sellaisena kuin lapset sen näkevät. Toiminnassa ja työskentelyssä hyödynnetään lasten tietoja, taitoja ja kykyjä. Toiminnan järjestämisen tapoja kehitetään lapsia osallistavaan suuntaan.

”Osallisuus on sitä, että lapsi huomaa ja kokee omilla tunteillaan, kokemuksillaan ja valinnoillaan olevan oikeasti merkitystä ja vaikutusta lähiyhteisössään ja sen toiminnan rakentumisessa.” (Pelastakaa lapset ry; Lapsen ääni – tarina minulta.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset pienryhmäpedagogiikasta

Ammattikorkeakoulujen lastentarhanopettajaopiskelijat ovat tutkineet opinnäytetyössään pienryhmäpedagogiikkaa 2010 vuoden jälkeen eri puolilla Suomea. Varjola (2013) on opinnäytetyössään koonnut toimintamalliesimerkin, jolla oli tarkoitus ratkaista pienryhmäpedagogiikan toteuttamista vaikeuttavia asioita. Hän oli lähestynyt aihetta varhaiskasvatuksen tavoitteiden ja orientaatioiden sekä kasvatuskumppanuuden kautta. Haasteina nähtiin mm. henkilökunnan riittävyys ja työaikajärjestelyt, tilojen riittävyys ja toiminnan suunnittelu.

Reipas (2012) etsi opinnäytetyössään keinoja, miten pienryhmätoimintaa voidaan kehittää vastaamaan paremmin ryhmän tarpeita sekä miten kehittäminen vaikuttaisi kasvattajien oman työn kokemiseen. Kehittämisprosessissa liikkeelle lähdettiin strukturoinnista ja ryhmäidentiteetin vahvistamisesta ja seuraavaksi pienryhmätoiminta laajennettiin arkisiin tilanteisiin.

Aalto (2014) tutki opinnäytetyössään, miten pienryhmätoimintaa toteutetaan päiväkodeissa Turussa, mitä etuja ja haasteita sen toteuttamisessa on sekä kuinka pienryhmätoiminta tukee lasten yksilöllistä huomioimista päiväkodissa. Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys koostui varhaiskasvatuksesta, lapsen kehityksestä ja pienryhmätoiminnasta. Eduiksi koettiin mm. se, että melu ja hälinä vähenivät, joka vaikutti positiivisesti henkilökunnan jaksamiseen. Kun melua ei ole, myös lapset ovat rauhallisempia ja jaksavat keskittyä paremmin. Tutkimuksen haastateltavat pitivät haasteina lähes samoja asioita kuin muissakin tutkimuksissa esille tulleet eli ajanhallinta ja tilat.

Rissanen (2015) tutki opinnäytetyössään Kotkan päiväkodeissa toteutuvaa pienryhmätoimintaa. Tutkimuksessaan hän selvitti ryhmäjakojen perusteita ja pienryhmätoiminnan toteutumisaikaa. Lapset jaetaan pienryhmiin iän, toiminnan tai kehitystason mukaan, mutta jakoperusteina käytetään myös lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita, ystävyyssuhteita, temperamenttia jne. Pienryhmätoimintaa toteutetaan vähintään kolmena päivänä viikossa, aamupäivisin. Rissanen (2015) tutki myös haasteita pienryhmäpedagogiikan toteutumiselle. Haasteena koetaan poikkeustilanteet, jolloin joku kasvattajista on poissa. Haastavaa oli myös tilojen puute ja niistä johtuva työrauhan puuttuminen.

Tynjälä (2013) tutki pienryhmätoimintaa ja sen toteutumista Lapuan varhaiskasvatuksessa. Päättutkimusongelmina hänen tutkimuksessaan olivat pienryhmätoiminnan toteutuminen, hyödyt, haasteet ja kehittämistarpeet. Pienryhmätoiminnan käyttöönoton haasteet olivat hyvin erilaiset ryhmäperhepäivähoidossa ja päiväkodissa. Ryhmiksissä haasteina oli ollut kiinteiden ryhmien tekeminen. Päiväkodissa aluksi haasteena oli ollut ennakkoluuloinen asenne. Kehitettäväksi asioiksi tutkimuksessa nousi tilat ja ympäristön häiriötekijät.

Haataja ja Kolehmainen (2014) tutkivat opinnäytetyössään toteutuvaa pienryhmätoimintaa rovaniemeläisessä Pöykkölän päiväkodissa. Pienryhmätoiminnan toteutuminen viikoittain, pienryhmien jakoperusteet, lasten osallisuus, haasteet ja koulutus sekä kehittäminen olivat tutkimuksen osa-alueita. Haasteeksi koettiin henkilökunnan riittävyys, työvuorojen suunnittelu ja toiminnan suunnittelu. Toteutuvan pienryhmätoiminnan lisäksi he tutkivat myös henkilöstön ikäjakaumaa ja koulutustaustaa.

2.6 Pienryhmäpedagogiikka

Fröbeliläisen lastentarhapedagogiikan suomalaiset muunnelmät vaikuttivat vahvasti vuoden 1973 säädetyn päivähoitolain voimaantulon jälkeen. Sen rinnalle alkoi ilmaantua uudenlaisia ajattelutapoja. Kasvatuksellisen toiminnan kiistattomana ytimenä pidettiin lapsiryhmää. Pedagogiikassa korostui ryhmän yhteenkuuluvuuden tunteen merkitys. Syksyllä toiminnot aloitettiin teemalla ”minä ja muut” tai ”minä ryhmässä”. Lasten sosiaalisten taitojen kehittäminen oli kasvatuksellisenä tavoitteena. (Karila & Lipponen 2013, 14.)

Jos lapsia on paljon, yksittäiselle lapselle ei jää aikaa, koska aikuisen energia menee koko ryhmän ohjaamiseen. Lapsi tarvitsee ja hakee huomion myös suurryhmässä. Jotta ryhmä pysyy hallinnassa, aikuisen on käytettävä iso osa vuorovaikutuksestaan merkien ja käskyjen antamiseen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 32.)

Pedagogisten toimintojen organisoinnissa näkyi päivähoitolain voimaantulon jälkeen ryhmän merkitys. Toiminnan perusyksikkönä oli kokonainen lapsiryhmä. Ryhmänhallintaa pidettiin taitavan pedagogin ydinkriteerinä. Tarkka etukäteissuunnittelu edesauttoi ryhmänhallintaa. Kun isoja ryhmiä piti ”siirtää” tilanteesta toiseen ns. viihdytysleikit auttoivat. Erilaisia vinkkikansioita koottiin pedagogisen toiminnan avuksi. Pedagogin hyveinä olivat käytännön taidot ja hyvä organisointikyky. Aikuiskeskeinen keskustelusuunnittelu oli pedagogisessa suunnittelussa vallalla. Pedagoginen toiminta rakentui ohjattujen tuokioiden, siirtymätilanteiden ja vapaan leikin varaan. Aikuisen aloitteellisuus painottui sekä toiminnassa että suunnittelussa. Lapsille muodostui asema aikuisen etukäteen suunnitteleminen aktiviteettien kohteina. Lasten yksilöllisyyttä ei juurikaan painotettu. (Karila & Lipponen 2013, 16-17.)

Puroilan (2002) tutkimuksessa varhaiskasvatuksen ammattilaiset kritisoivat lastentarhanopettajan keskeistä pedagogista hyvettä, ryhmänhallintaa. Kriitikissä sitä ryhdyttiin kutsumaan ”penkittämispedagogiikaksi”. Ryhmänhallinnassa huomio suunnataan ryhmän liikutteluun varsinaisten pedagogisten prosessien ja lasten mielenkiinnon kohteiden jäädessä vähemmälle huomiolle. Kriitikin myötä syntyi monia projekteja, joissa päiväkotikäytänteitä pyrittiin kehittämään enemmän yksittäisen lapsen tarpeita huo-

mioiviksi (esim. Korhonen 1989; Lahikainen&Rusanen 1991). 1990-luvulla nousi aikuislähtöisen pedagogiikan rinnalle ns. vaihtoehtopedagogiikat esim. Montessori-, Steiner- ja Freinet-pedagogiikat. Päivähoidon laajenemisen aikana tulkinnat lapsen ja aikuisen suhteesta alkoivat muuttua merkittävästi. Lasten kuuleminen nousi vahvasti esille kyseenalaistaen samalla aikuisjohtoisen pedagogisen toiminnan. (Karila & Lipponen 2013, 20-22.)

Pedagogiikan konkreettinen määrittely selkiyttää, edesauttaa ja helpottaa työyhteisön toimintaa. Työntekijöiden on helpompi sitoutua toimintaan, jos he tietävät mitä heiltä odotetaan. Pedagogiikka näkyy päivittäisissä toimissa, työaikasuunnittelussa ja organisoinnissa. Toiminnan selkeät valinnat ja rajaukset on tehtävä, painotuksina voivat olla esimerkiksi pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen, pienryhmätoiminta ja dokumentointi. (Mikkola & Nivalainen 2010, 25.)

Pedagogiikka tarkoittaa tehtyjä valintoja kasvatuksen ja opetuksen järjestämisessä sekä niihin sitoutumista. Toiminnan perustana on tarkoituksenmukainen kokonaisuuden suunnittelu ja arviointi lapsen koko hoitopäiväksi, ei niinkään yksittäisten toimin-
tatuokioiden suunnittelu ja toteuttaminen. Vastuu pedagogiikan toteuttamisesta on kaikilla tiimin kasvattajilla, vaikka vastuu pedagogiikasta onkin lastentarhanopettajilla. (Mikkola & Nivalainen 2010, 8.)

2.6.1 Pienryhmätoiminta

Päiväkodeissa toimitaan edelleen hyvin tuokiokeskeisesti. Aikuisten erityisosaamisen alueet ja vuodenaikojen vaihtelut ohjaavat suunnittelua. Pienryhmätoiminta on vakiintunut monien päiväkotien toimintakulttuuriin, jolloin suunnitelma, joka on suunniteltu koko ryhmälle, voi jakautua ja eriytyä pienryhmätason suunnitelmiksi. Pedagogisen toiminnan sisältöjä, tavoitteita ja menetelmiä voi eriyttää eri tavoin pienryhmän sisällä, siten lasten yksilöllisyys tulee huomioon otetuksi paremmin. (Hujala & Turja 2011, 54-55.)

Päiväkodeissa on useimmiten yli 3-vuotiaat lapset jaettu noin 20 lapsen ryhmiin, joissa työskentelee kolme aikuista. Käytäntö on pysynyt samana ainakin päivähoitolain voimaantulosta lähtien. Lasten toimintaa on järjestetty eri tavoilla pienissä ryhmissä koko lastentarhatyön ajan. Kuitenkin vasta 2000-luvulle tultaessa varhaiskasvatuksen ammattilaiset ryhtyivät laajasti puhumaan pienryhmätoiminnasta uudenlaisena varhaiskasvatustyön organisoinnin tapana. Pienryhmätoiminnalla viitataan tätä nykyä erityiseen, suunnitelmalliseen tapaan järjestää lapsiryhmien toimintaa. (Karila & Lipponen 2013, 74.)

Lasten ja aikuisten kokemukset vahvistavat käsitystä pienryhmätoiminnan tarpeellisuudesta ja toimivuudesta päiväkodin arjessa. Ryhmässä, jossa on vähemmän lapsia, lapsen on helpompaa ja turvallisempaa hallita omaa toimintaansa, tulla yksilönä näkyväksi ja olla oma itsensä. Ryhmässä, jossa on vähemmän lapsia, varhaiskasvattajien on mahdollisuus havainnoida ja dokumentoida lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ja taitoja. Varhaiskasvattajalla on myös mahdollisuus osallistua lasten leikkeihin ja ohjata sitä tarvittaessa eteenpäin ja olla tukena tukea tarvitseville. Pienessä ryhmässä aikuisen on helpompi havainnoida ja suunnata lapsen toimintaa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 31.) Pienryhmätoiminta työtapana perustuu lapsilähtöiseen ajatteluun, jossa keskeisimpänä kohteena on lapsen hyvinvointi ja osallisuus (Mikkola & Nivalainen 2010, 9).

Pienryhmätyöskentelyn avulla varhaiskasvattajilla on mahdollisuus havainnoida ja dokumentoida lasten välisiä vuorovaikutussuhteita ja taitoja. Heillä on myös mahdollisuus osallistua lasten leikkiin, ohjata sitä tarvittaessa eteenpäin ja olla tukena sitä tarvitseville. Pienryhmässä lapsen turvallisuuden tunne vahvistuu ja luottamus aikuiseen sekä toisiin lapsiin kasvaa. (Mikkola & Nivala, 2010, 10.)

2.6.2 Pienryhmät

Yksi keskeinen laatutekijä varhaiskasvatuksessa on ryhmäkoko. Kallialan (2012, 157) mukaan suomalaisessa varhaiskasvatuksessa puutteena on, ettei eri-ikäisten lasten ryhmien enimmäiskokoja ole määritetty. On vain määritetty aikuisten suhdeluku lapsiin

nähdessä. Ryhmäkokoja säädellään epäsuorasti aikuisten ja lasten suhdelukusäädöksin ja usein ryhmiin sijoitetaan yksi aikuinen lisää, niin ryhmäkokoja voidaan nostaa.

Lapset tekevät aloitteita ja tuovat ajatuksiaan rohkeammin esille pienessä ja pysyvässä ryhmässä kuin suuressa ja jatkuvasti vaihtuvassa ryhmässä. Pienryhmätyöskentely tarjoaa kasvattajalle mahdollisuuden keskittyä lapsiin yksilöllisemmin. Silloin esim. havainnointia ja dokumentointia on mahdollista tehdä pitkäjänteisemmin ja keskittyneemmin. Pienryhmätoiminta mahdollistaa yksilöllisen ja lapsen erityisyyden huomioivan kasvu ympäristön rakentamisen. Kun kasvattajilla on mahdollisuus tukea oman pienryhmänsä leikkiä osallistumalla siihen, niin silloin lasten leikki ja leikkitaidot vahvistuvat. Lapsen turvallisuus ja kiintyminen ryhmän toisiin lapsiin ja aikuisiin vahvistuu, kun toimitaan pienissä ja pysyvissä ryhmissä. (Mikkola & Nivalainen 2010, 9.)

Pienessä ryhmässä lapsi oppii tunnistamaan omien tekojen seuraukset ja vaikutukset toisiin ihmisiin paremmin, lapsi oppii suhteuttamaan myös omat taidot tilanteeseen sopiviksi (Mikkola & Nivalainen 2010, 33).

Opas (2013, 159) sanoo, että ”pienryhmä antaa mahdollisuuden lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tarvittavalle vuorovaikutukselle ja myönteiselle ilmapiirille”. Lapsen kehityksen kannalta on oleellista, että pienryhmässä hyvällä vuorovaikutuksella saadaan pidettyä stressaavuus riittävän pienenä. Pienryhmässä kasvattajan on helpompaa antaa enemmän aikaa yhdelle lapselle, kuulla jokaisen tarpeita paremmin ja vastata niiden toteuttamiseen. Pienryhmässä kasvattajien ja lasten välisiä sekä lasten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita on mahdollista rakentaa siten, että suhteiden määrä ei mene yli lapsen omaksumis- ja kestokyvyn.

Pedagogiikka ja perustehtävän mahdollistaminen on aina työvuorojärjestelyjen lähtökohtana. Oppimisen ja toiminnan kannalta lasten paras vireystaso on aamupäivä. Pienryhmäpäivinä tiimin kaikki työntekijät tulevat töihin viimeistään klo 9. (Mikkola & Nivalainen 2010, 35.)

Pienryhmissä on helppo eriyttää toimintaa. Pedagoginen kokonaisvastuu on lastentarhanopettajalla, mutta tiimin jäsenten täytyy tietää mitä pienryhmissä tehdään. Näin

kokonaisuus pysyy hallinnassa. Tiimissä pitää olla luottamus siitä, että jokainen työntekijä selviytyy pienryhmän ohjaamisesta. Osaaminen ja ammattitaito vahvistuvat ja monipuolistuvat, kun jokainen pääsee vastaamaan oman pienryhmän toiminnasta. (Mikkola & Nivalainen 2010, 36.) Pienryhmät voi nähdä myös työsuojelullisina. Kukin työntekijä saa paremman työrauhan tehdä omaa perustehtäväänsä ilman muiden aikuisten häiriötä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 125.)

Suomessa varhaiskasvatuksessa ulkoillaan lähes säällä kuin säällä. Ulkoilua varten on oltava monenlaisia vaatteita ja varusteita säätilojen ja vuodenaikojen vaihtelun mukaan. Jos halutaan ulkoilla kaksi kertaa päivässä, täytyy uloslähtö olla kaikille inhimillinen tilanne. Tällöin uloslähtö toistuu kaksi kertaa päivässä, 10 kertaa viikossa, 40 kertaa kuukaudessa ja yli 400 kertaa vuodessa. Lapsi saattaa päivähoitossa ollessaan pukeutua ulos jopa 2500 kertaa. Pienen lapsen yhtenä tärkeimmistä motorisista taidoista voidaan pitää pukemaan oppimista. Uloslähtö pukeutumisineen on myös kohtaamista ja yhdessäoloa aikuisen ja toisten lasten kanssa. Uloslähtöön vessassa käymisineen on kaikkiaan varattava riittävästi aikaa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 40.) Pienryhmissä on mukava ulkoilla, kun kaikille riittää leluja ja on tilaa leikkiä. Pienryhmässä aikuinenkin voi osallistua leikkiin, kun valvottavia ei ole yli 20.

Ruokailun tulisi tuottaa lapselle mielihyvän, turvallisuuden ja yhdessäolon tunteita. Pahimmillaan ruokailu voi olla lapselle ahdistavaa. Lapsi voi kokea ruokailun joka-päiväisenä pakottamisena ja painostamisena. Ruokailu on tärkeä osa pienryhmätointa. Aikuisen istuessa lasten pöydässä, hän opettaa pöytätapoja, ohjaa keskustelua ja osallistuu siihen. (Mikkola & Nivalainen 2010, 44.)

Lapsen oikeuksien sopimukseen liittyen on alettu korostaa lasten kuulemistä ja osallisuutta myös kouluissa ja päiväkodeissa. Osallisuus liittyy vahvasti yhteisöllisyyteen, joten painopiste kasvatuskeskusteluissa on siirtymässä lasten yksilöllisyydestä kohti ryhmän jäsenyyttä ja lapsiryhmän yhteistä toimintaa sekä lasten että aikuisten kesken. (Hujala & Turja 2011, 46.)

3 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TARKOITUS

Tutkimuksen aiheen valintaan vaikuttivat pitkä työkokemus varhaiskasvatuksessa sekä oma kiinnostus Kangasalla toteutettavaan pienryhmäpedagogiikkaan. Työskentelen Kangasalan varhaiskasvatuksessa, Liuksialan päiväkodissa, jossa pienryhmäpedagogiikka on toimintatapanamme. Päiväkotimme on avattu elokuussa 2012. Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksessa on linjattu pienryhmäpedagogiikka toteutettavaksi 2010. Kiinnostuin, kuinka pienryhmäpedagogiikka varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä toteutuu. Tarkoitus oli saada selville varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia siitä, miten pienryhmäpedagogiikka koetaan tutkimuksessa osallistuneissa päiväkodeissa. Laadukasta ja tavoitteellista varhaiskasvatusta on tavoiteltu mm. kouluttamalla varhaiskasvatushenkilöstöä. Vuonna 2010 Petteri Mikkola piti varhaiskasvatuksen henkilöstölle luennon ”Pienryhmäpedagogiikan arvot ja lähtökohdat, Lapselle hyvä päivä tänään”. Luennon tarkoituksena oli herätellä henkilöstöä miettimään lasten tarpeita ja oikeuksia päivähoitossa. Pedagogiikan painopisteinä on pienryhmätoiminta, pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen ja tukeminen sekä dokumentointi.

3.1 Tutkimuksen toteuttaminen

Aineistoa hankkiakseni etsin ja luin lähdekirjallisuutta, haastattelin valitsemani ihmiset ja lähetin kyselylomakkeet varhaiskasvatushenkilöstölle. Haastattelin yksitellen Kangasalan kunnan varhaiskasvatusjohtajaa, varhaiskasvatussuunnittelijaa ja varhaiskasvatuksen konsultoivaa erityisopettajaa teemahaastatteluna pienryhmäpedagogiikasta. Lähetin haastattelukysymykset tutustuttavaksi jo etukäteen. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelu, jossa edetään etukäteen valittujen teemojen ja tarkentavien kysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75).

Keräsin tietoa sähköisellä kyselylomakkeella, joka lähetettiin Pikkola-Keskusta varhaiskasvatusalueen henkilöstölle. Lähetin kyselyn myös alueen neljälle esimiehelle, joista kaksi vastasi. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle lähetin yhteensä 57 kyselyloma-

ketta. 20 varhaiskasvattajaa vastasi kyselyyn sähköisesti ja 10 palautti paperisen kyselylomakkeen, joten vastausprosentti oli 53 %. Tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja suuntaa antavana. Opinnäytetyöni on sekä kvalitatiivinen että kvantitatiivinen tutkimus.

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa. Tutkimuksen aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tiedon keruussa suositaan ihmisiä. Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta (Hirsjärvi ym. 2009, 181). Haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto on laadullisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät. Näitä aineistonkeruumenetelmiä voi käyttää joko vaihtoehtoisesti, rinnan tai eri tavoin yhdisteltynä tutkittavan ongelman ja tutkimusresurssien mukaan. Haastattelussa olennaisinta on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. On perusteltua antaa tiedonantajille haastattelukysymykset tai aiheet tutustuttavaksi jo hyvissä ajoin etukäteen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 71-73.)

Käytin opinnäytetyössäni aineiston hankintaan haastatteluja ja kyselylomaketta eli menetelmätriangulaatiota. Triangulaatiolla tarkoitetaan erilaisten aineistojen, teorioiden ja menetelmien käyttöä samassa tutkimuksessa. Triangulaatio on perusteltua käyttää, koska yksittäisellä tutkimusmenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvaa tutkimuskohteesta. (Eskola & Suoranta 2005, 68.) Kun tutkimuskohdetta tutkitaan useilla eri aineistohankinta- ja tutkimusmenetelmillä kutsutaan tätä menetelmätriangulaatioksi (Eskola & Suoranta 2005, 70).

Kysely on tapa, jolla kerätään aineistoa. Kyselyssä kysymysten muoto on standardoitu eli vakioitu. Vakioinnilla tarkoitetaan, että kyselyyn vastaavilta kysytään samat asiat, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla. Kyselyyn vastaaja lukee itse kysymyksen ja vastaa siihen. Kyselylomaketta käytetään, kun havaintoyksikkönä on henkilö ja häntä koskevat asiat esimerkiksi käyttäytyminen, asenteet, ominaisuudet tai mielipiteet. (Vilkkä 2007, 28.) Kyselyssä oli pääasiassa monivalintakysymyksiä ja asteikkoja eli skaaloihin perustuvia kysymystyyppejä. Kyselyssä oli myös muutama avoin kysymys.

Monivalintakysymyksissä vastausvaihtoehdot on ennalta määrätty. Avoimissa kysymyksissä ei ole vastausvaihtoehtoja vaan vastaaja voi kirjoittaa vastauksen sanallisesti vapaasti. (Vilka 2007, 62.) Tutkimuksen edistymisen kannalta haasteeksi tuli kyselyn ajankohta. Kysely ajoittui toukokuulle, jolloin päiväkodeissa on kiire ja varhaiskasvatus henkilöstöllä paljon muuta mietittävää. Vastauksia tuli sen verran vähän, että päätin jatkaa kyselyyn vastaamisaikaa elokuun loppuun.

Tutkimuksessa vastaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten Kangasalla, Pikkola-Keskusta varhaiskasvatusalueen päiväkodeissa pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan?
2. Mitä etuja ja haasteita on pienryhmäpedagogiikan toteuttamisessa?
3. Miten pienryhmäpedagogiikkaa voisi kehittää?

3.2 Aineiston analyysi

Nauhoitin haastattelut, joihin olin kysynyt luvan haastateltavilta etukäteen. Nauhoittamalla haastattelut ei tarvinnut yrittää ehtiä kirjoittaa kaikkea haastattelun aikana. Nauhoitetut haastattelut oli mahdollista myös litteroida. Litteroimalla pystyin analysoimaan haastattelusta saatua aineistoa. Analysoinnissa käytin sisällönanalyysia, joka on perusanalyysimenetelmä. Sisällönanalyysia käytetään laadullisissa tutkimuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 91). Sisällönanalyysilla tarkoitetaan pyrkimystä kuvata sanallisesti dokumenttien sisältöä (Tuomi & Sarajärvi 2013, 106).

Tarkastelin kyselylomakkeiden vastaukset numeerisesti eli käsittelin tutkittavia asioita numeroiden avulla. Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä vastaa kysymyksiin kuinka usein, kuinka moni ja kuinka paljon. Tällaisessa tutkimuksessa tutkija esittää tulokset numeroina. Hän tulkitsee ja selittää olennaisen numerotiedon sanallisesti. (Vilka 2007, 14.)

3.2.1 Kangasalan kunnan linjaus

Kangasalan kunnan pienryhmäpedagogiikka linjauksesta hankin tietoa tarkastelemalla ohjausasiakirjaa ja haastattelemalla varhaiskasvatusjohtajaa ja varhaiskasvatuksen

suunnittelijaa. Pienryhmäpedagogiikka on Kangasalla linjattu kesällä 2010. Päiväkotien esimiesten kehittämisspäivässä oli mietitty päiväkotien käytänteitä. Tämän pohjalta oli koottu nelikenttä analyysillä pienryhmätoiminnan uhat ja mahdollisuudet sekä kehittämiset ja haasteet. Kehittämisspäivän jälkeen varhaiskasvatuksen johtaja ja varhaiskasvatuksen suunnittelija olivat tehneet pienryhmäpedagogiikan linjaukset 23.7.2010.

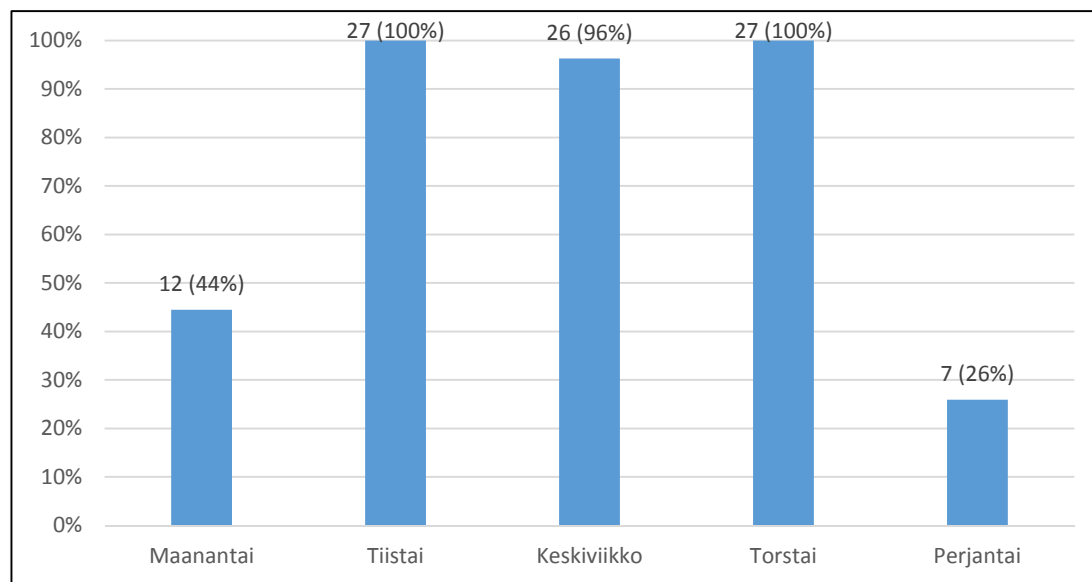
Isoin lähtökohta pienryhmäpedagogiikan suunnittelulle oli henkilökunnan työilmapiiri kyselyn kautta tullut palaute henkilökunnan uupumisesta. Henkilökunnan jaksamiseen yksi vaikuttava tekijä oli lasten levottomuus. Henkilökunnan jaksamiseen ja lasten levottomuuteen lähdettiin miettimään ratkaisua. Tutkimus pienryhmäpedagogiikan merkityksestä lapsille ja henkilöstölle otettiin huomioon. Järjestettiin Petteri Mikkolan koulutus koko henkilöstölle. Aiheena oli Pienryhmäpedagogiikan arvot ja lähtökohdat. Koulutus perustui Mikkolan & Nivalan (2010) kirjoihin ”Lapselle hyvä päivä tänään” ja ”Tiimille hyvä päivä tänään”. Koulutuksen jälkeen muutamat yksiköt lähtivät etsimään tietoa lisäksi muualtakin. Yksiköihin tarjottiin alueellisesti lisäkoulutuksen mahdollisuutta vuonna 2011. Esimiehille oli 2011 oma koulutus, jossa aiheena oli miten johtaa pienryhmäpedagogista ajattelua omassa yksikössään ja miten viedä sitä eteenpäin.

3.2.2 Pienryhmäpedagogiikan nykytilanne

Kerron tämän luvun alussa mitä varhaiskasvatusjohtaja ja varhaiskasvatussuunnittelija haastatteluissaan kertoivat pienryhmäpedagogiikan nykytilanteesta. Varhaiskasvatusjohtajan yleinen näkemys toteutuvasta pienryhmäpedagogiikasta perustuu vasukatselmuksiin, joita tehdään yksiköissä. Pienryhmäpedagogiikan toteutuminen on hyvin kirjavaa. Toisissa yksiköissä pienryhmätoiminta tarkoittaa ns. leikkiryhmiä, toisissa pienryhmäpedagogisen mallin mukaista toimintaa, jossa ollaan pienryhmissä lähes koko päivä, mukaan lukien siirtymät. Varhaiskasvatusjohtajan toive on, että pienryhmäpedagogiikka olisi tiimissä hyvin suunniteltu, siten että jokainen tietää mitä tekee milloinkin, olettaen että henkilökunta on paikalla. Mikäli ryhmässä on sijainen, toivottavaa olisi, että hänelle kerrotaan mitä hänen pienryhmässään on tarkoitus tehdä. Varhaiskasvatusjohtajan toive on myös, että yksiköissä pienryhmätoiminta toteutuisi lin-

jauksen mukaisesti minimissään kolmena neljänä päivänä viikossa. Niin että aamupalalta jakauduttaisiin pienryhmiin ja pienryhmissä oltaisiin vähintään ruokailun loppuun asti. Ruokailussa istuttaisiin pienryhmäkunnittain ja siihen saavuttaisiin pienryhmittäin porrastetusti. Varhaiskasvatusjohtajan mielestä pienryhmäpedagogiikan pitäisi sisältää kaikkea lapsen tapaa toimia, ottaen huomioon, että liikkuesssa voi toteuttaa myös äidinkieltä ja kielenoppimista ja maalatessa voi toteuttaa tutkimista tai muuta eli lapsen kokonaisvaltainen tapa toimia ja oppia. Pienryhmä ei estä vaan mahdollistaa erilaisen toiminnan toteuttamisen, siten että siitä jää pois vuoron odottelut ja muut odottamiset. Leikki on lapsen tapa toimia.

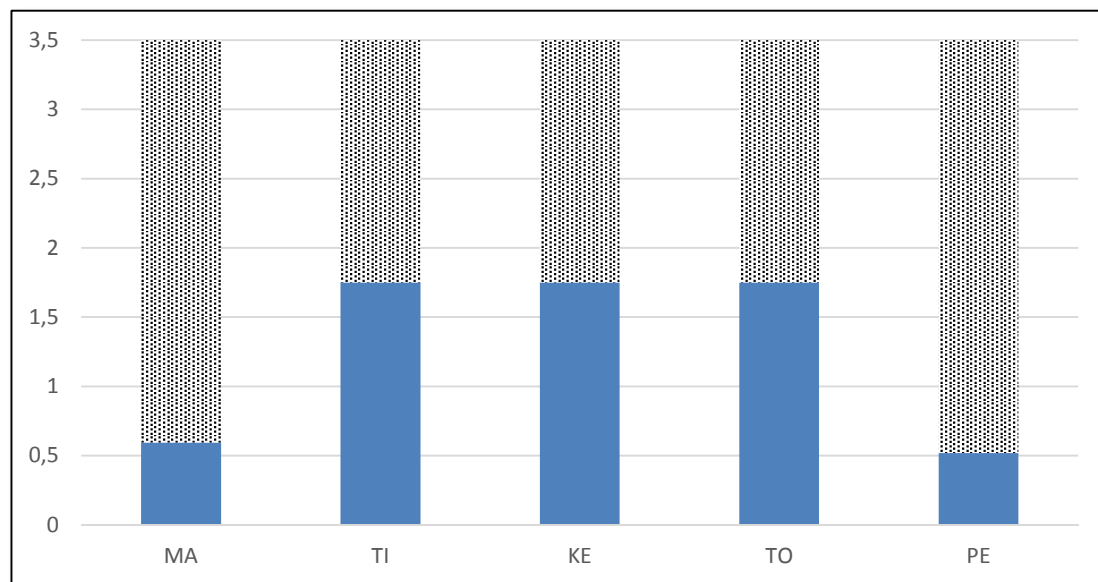
Varhaiskasvatussuunnittelija kuulee usein henkilöstöltä palautetta, että pienryhmäpedagogiikan mukaisista työtavoista ei enää luovuttaisi. Alkuun pienryhmäpedagogiikka oli mahdollisuus ja vaihtoehto, mutta nyt oletuksena on että päiväkodeissa toimitaan linjauksen mukaisesti. Tässä päiväkodin esimiehen panostuksella on suuri merkitys. Saman päiväkodinkin sisällä on eroja toteutuksessa. Toisilla pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan vain aamun toimintatuokiona. Toisilla esim. pihat ovat paremmalla käytöllä, kun heti aamupalan jälkeen osa pienryhmistä ulkoilee ja sisätilat ovat monipuolisessa käytössä.

Kuvio 1. Pienryhmäpedagogiikan toteutumispäivät (n = 27)

Yllä olevassa kuviossa näkyy pienryhmäpedagogiikka päivien toteutuminen. Pienryhmätoimintaa toteutetaan vähintään kolmena päivänä viikossa. Tiistai ja torstai ovat viikonpäivistä ne, jolloin päiväkodeissa kaikki vastaajat vastasivat toteuttavansa pienryhmäpedagogiikkaa. Keskiviikko oli lähes yhtä säännöllinen päivä pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Maanantaisin 12 varhaiskasvattajaa vastasivat toteuttavansa pienryhmäpedagogiikkaa. Perjantai oli yleisin päivä, jolloin pienryhmätoimintaa ei toteuteta, vain seitsemän vastaajaa vastasivat toteuttavansa perjantaisin pienryhmäpedagogiikkaa. Todennäköisin syy siihen ettei perjantaisin ole pienryhmäpedagogiikkaa, on se, että silloin työtunnit tasataan eli iltavuoro tulee myöhempään töihin. Silloin on aikaa myös dokumentoinnille.

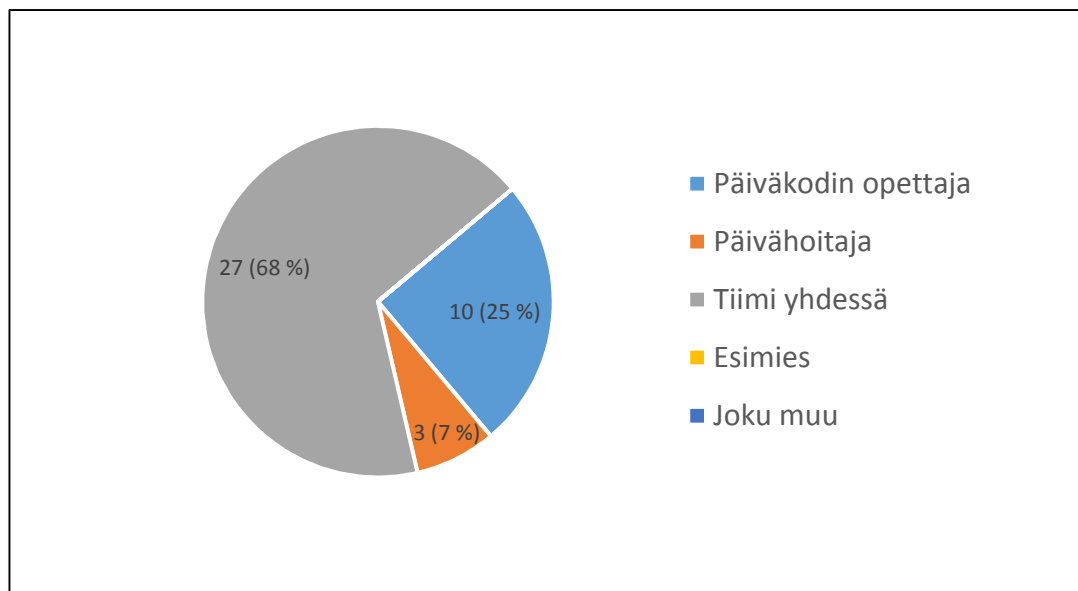
Pienryhmäpedagogiikkaa on mahdollista toteuttaa myös kolmen viikon jaksoissa, jolloin pienryhmät toimivat kolme viikkoa maanantaista perjantaihin, neljäs viikko on tasausviikko. Tasausviikolla työtunnit tasoitetaan ja toiminta dokumentoidaan. 27 vastaajasta kaksi vastasi, että pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan kolmen viikon jaksoissa. (Liite 2)

Kuvio 2. Pienryhmäpedagogiikan toteutumisaika (n = 28)

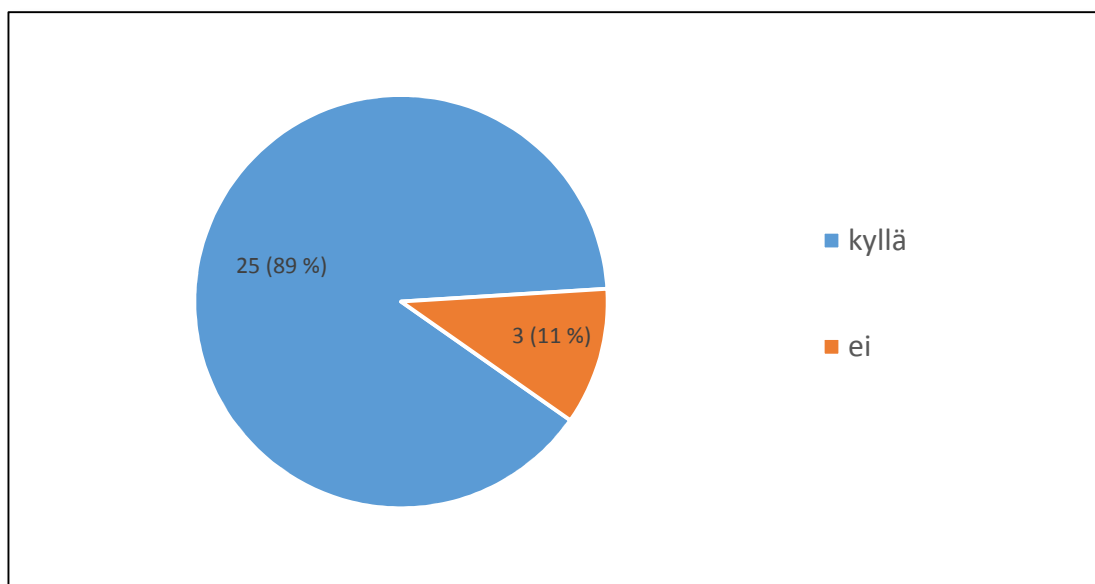
Pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan pääsääntöisesti aamupäivän aikana, silloin kun kaikki kasvattajat ovat töissä. Kunnan pienryhmäpedagogiikka linjauksen mukaisesti pienryhmäpedagogiikkaa toteutetaan kello 8.30-12.00 välisenä aikana eli vähintään

3,5 tunnin ajan. Kuviossa 2. kuvataan pienryhmäpedagogiikan toteutumista eri viikonpäivinä. Käytännössä pienryhmäpedagogiikka toteutuu 30 minuutista vajaaseen kahdeksan tuntiin.

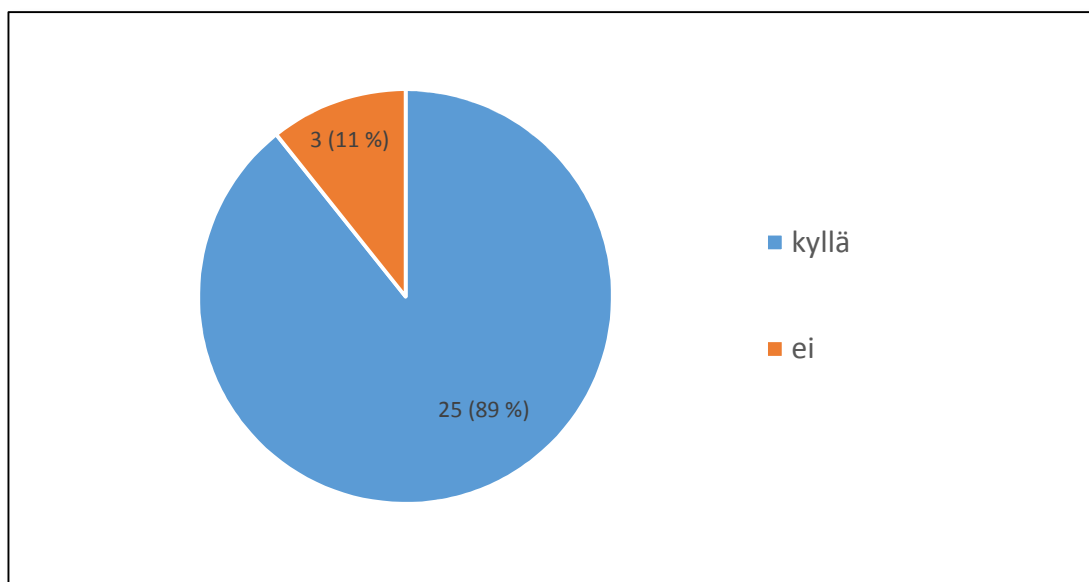
Kuvio 3. Pienryhmäpedagogiikan suunnittelija (n = 28)

Kuviossa 3. kuvataan kuka pienryhmäpedagogiikan suunnittelee. Pienryhmäpedagogiikan suunnittelee pääasiassa tiimi yhdessä. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja. 27 vastasi tiimin suunnittelevan yhdessä, mutta samalla yhdeksän vastasi myös päiväkodinopettajan suunnittelevan pienryhmäpedagogiikkaa. Tästä voi päätellä, että kokonaisvastuu suunnittelusta on päiväkodinopettajalla, mutta tiimi yhdessä viimeistelee suunnitelman. Kolme vastasi päivähoitajan suunnittelevan pienryhmäpedagogiikan.

Kuvio 4. Suunnitelman toteutuminen (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa suunnitelman toteutumisesta. 25 vastasi, että edellisellä viikolla tehty toimintasuunnitelma toteutuu. Loput vastanneista oli sitä mieltä, että suunnitelma ei toteudu. Suurin syy suunnitelman toteutumattomuuteen on resurssipula eli henkilöstön poissaolo tai ajan puute.

Kuvio 5. Lapset pysyvissä pienryhmissä (n = 28)

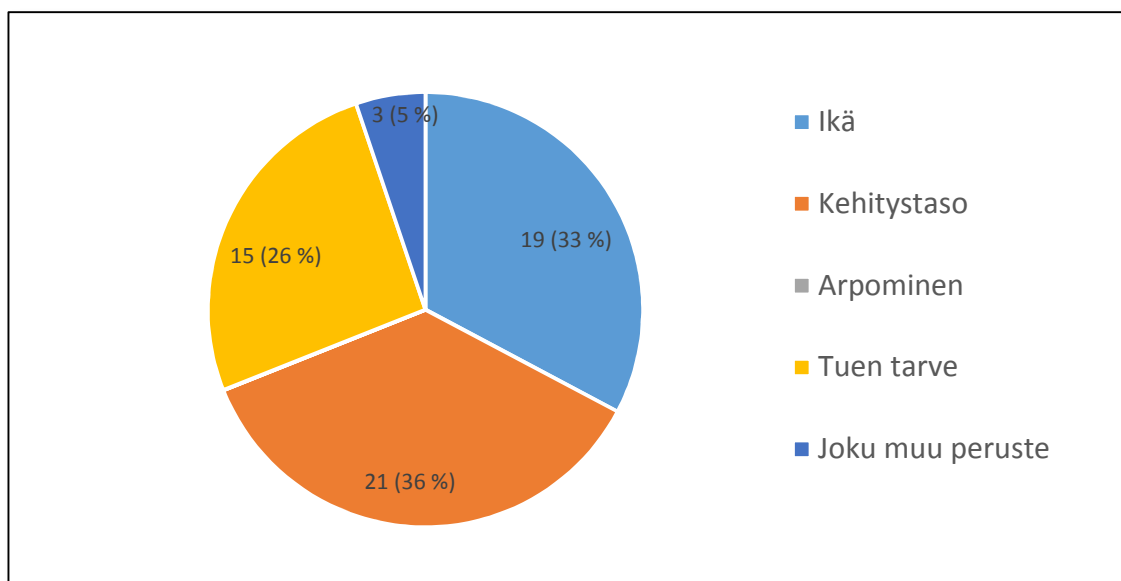
Pienryhmäpedagogiikassa lapset useimmiten jaetaan pysyviin pienryhmiin. Kuviossa 5. kuvataan onko lapset jaettu pysyviin pienryhmiin. 25 varhaiskasvattajaa vastasi lasten olevan pysyvissä pienryhmissä tietyn ajan, pääasiassa koko toimintakauden. Kolme vastasi, että lapset eivät ole pysyvissä pienryhmissä vaan ne voivat vaihtua joka kerta.

Mikkola & Nivalainen (2010, 34) opastaa kirjassaan ”Lapselle hyvä päivä tänään”, että lapset jaettaisiin toimintakauden alkaessa pienryhmiin. Lapset voivat olla samoissa pienryhmissä määrätyn ajan esim. koko toimintakauden elokuusta toukokuun loppuun tai puolet toimintakaudesta esim. elokuusta vuoden loppuun. Tällöin lapsilla on mahdollisuus ryhmäytyä kunnolla. Ryhmäydyttyään lapsi oppii luottamaan pienryhmänsä lapsiin. Lapsen ryhmäydyttyä omaan pienryhmään, suurempaankin ryhmään liittyminen sujuu helpommin.

Joissakin päiväkotiryhmissä varhaiskasvattajat ovat saman pienryhmän kanssa joko viikon, kaksi viikkoa, kuukauden tai jopa koko toimintakauden. Kysyin kyselylomakkeessa onko varhaiskasvattajat ns. pysyviä. Puolet eli 14 varhaiskasvattajaa vastasivat varhaiskasvattajien olevan pysyviä. Kuinka kauan sama varhaiskasvattaja on oman pienryhmän kanssa, sai monia vastauksia. Sama varhaiskasvattaja voi olla oman pienryhmän kanssa puoli vuotta, kaksi kuukautta, 6 viikkoa, kuukauden, 2 viikkoa tai viikon.

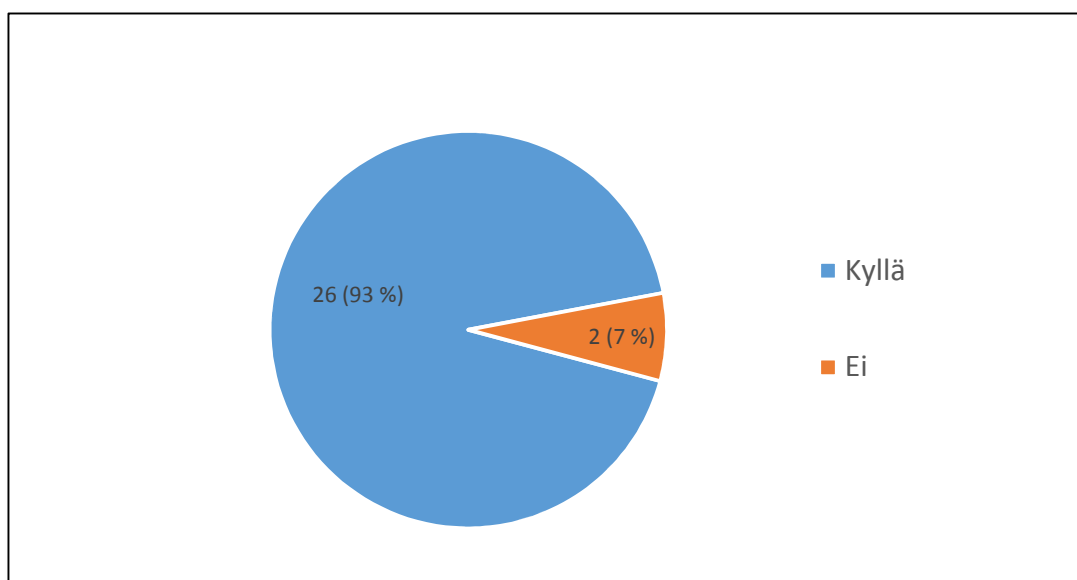
Kalliala (2012, 161) korostaa, että erityisesti pienryhmissä, joissa on pysyvät ohjaajat, lapset joutuvat eriarvoiseen asemaan. Sillä silloin vain yksi pienryhmä on lastentarhanopettajan ohjauksessa. Kalliala korostaa, että pienryhmät eivät tarvitse pysyviä ohjaajia.

Toimintakauden alkaessa lapset jaetaan pienryhmiin. Kysyin kyselylomakkeessa kuka pienryhmäjaot tekee. 26 vastaajaa jakaa lapset pienryhmiin yhdessä tiimin kanssa. Neljä vastasi tiimin jakavan pienryhmät yhdessä, mutta he vastasivat samalla myös päiväkodinopettaja tekevän ryhmäjaot. Neljä vastanneista vastasi, että päiväkodinopettaja jakaa lapset pienryhmiin ja yksi vastanneista vastasi, että joku muu jakaa lapset pienryhmiin. Joku muu voi olla esim. erityisopettaja.

Kuvio 6. Pienryhmien jakoperusteet (n = 27)

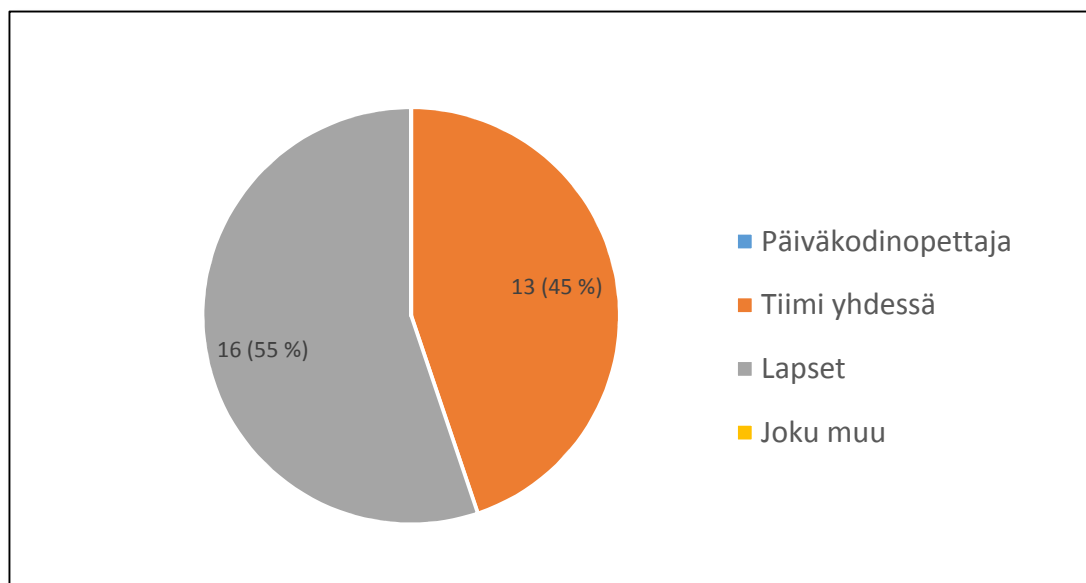
Kysyin kyselyssä mitkä ovat jakoperusteina pienryhmiin jakamisessa. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja. 21 vastaajaa pitävät kehitystasoa pienryhmien jakoperusteena. 19 vastasi jakoperusteeksi iän. 15 vastasi, että tuen tarve on jakoperusteena. Joku muu peruste esim. ystävyysuhteet ja osapäivälapsien läsnäolopäivät oli jakoperusteena kolmella vastanneista.

Kuvio 7. Pienryhmien nimeäminen (n = 28)

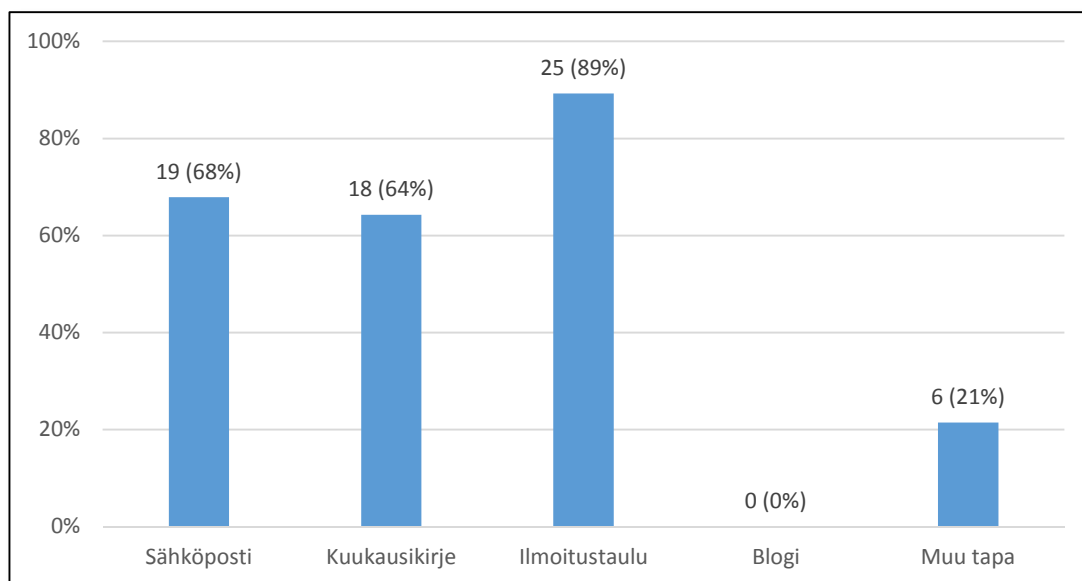
Pienryhmille voi keksiä nimen esim. kielot, vuokot ja vanamot. Kuviossa 7. kuvataan onko pienryhmät nimettyjä. 26 vastasi, että päiväkotien pienryhmät on nimettyjä.

Mikkola & Nivalainen on sitä mieltä, että kun lapset keksivät pienryhmälleen nimen, omasta pienryhmästä muodostuu tärkeä identiteetti lapsille. (Mikkola & Nivalainen 2010, 34).

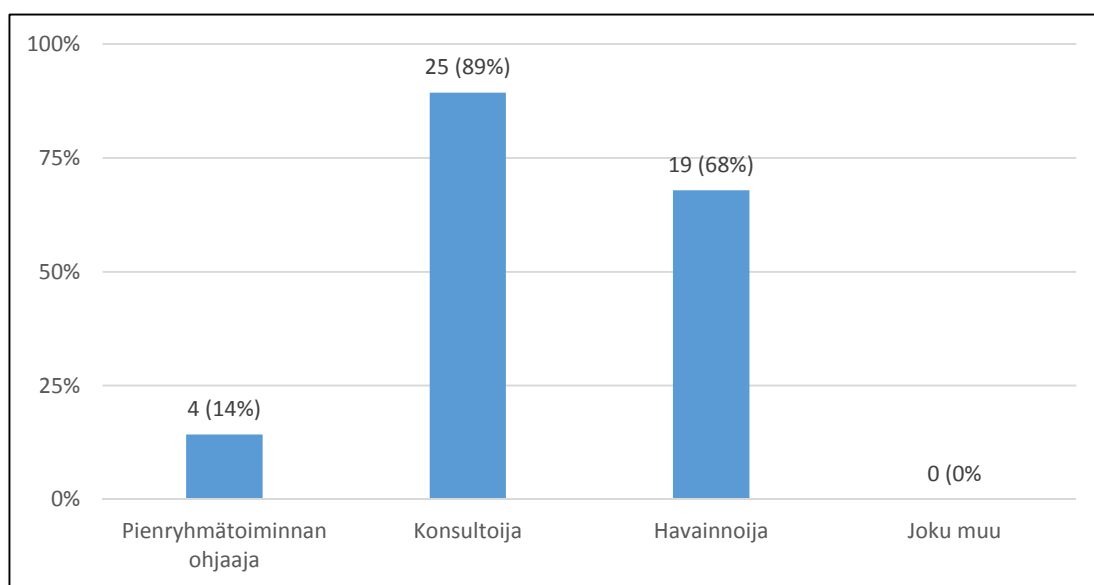
Kuvio 8. Pienryhmien nimien keksijä (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa varhaiskasvattajilta, kuka pienryhmät nimeää. 16 vastasi, että lapset keksivät yhdessä pienryhmille nimet. 13 vastasi, että nimet keksivät tiimi yhdessä eli varhaiskasvattajat. Kolme vastasi sekä tiimi yhdessä että lapset.

Kuvio 9. Vanhempien tiedottaminen (n = 28)

Vanhempia tiedotetaan pienryhmäpedagogiikasta monin eri tavoin. Kuvio 9. kuvaa mitkä tiedotustavat ovat käytössä. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vastausvaihtoehtoja. Ilmoitustaulu, jossa on nähtävillä toimintasuunnitelmat ja –toteutumat, on käytössä 25 vastaajalla. Sähköpostilla tiedottaa 19 vastaajaa. Kuukausikirjeellä tiedottaa 18 vastaajaa, muulla tavalla kuusi vastanneista. Muu tapa voi olla suullisesti päivittäin, vasukeskusteluissa, tutustumiskäynneillä ja vanhempainilloissa.

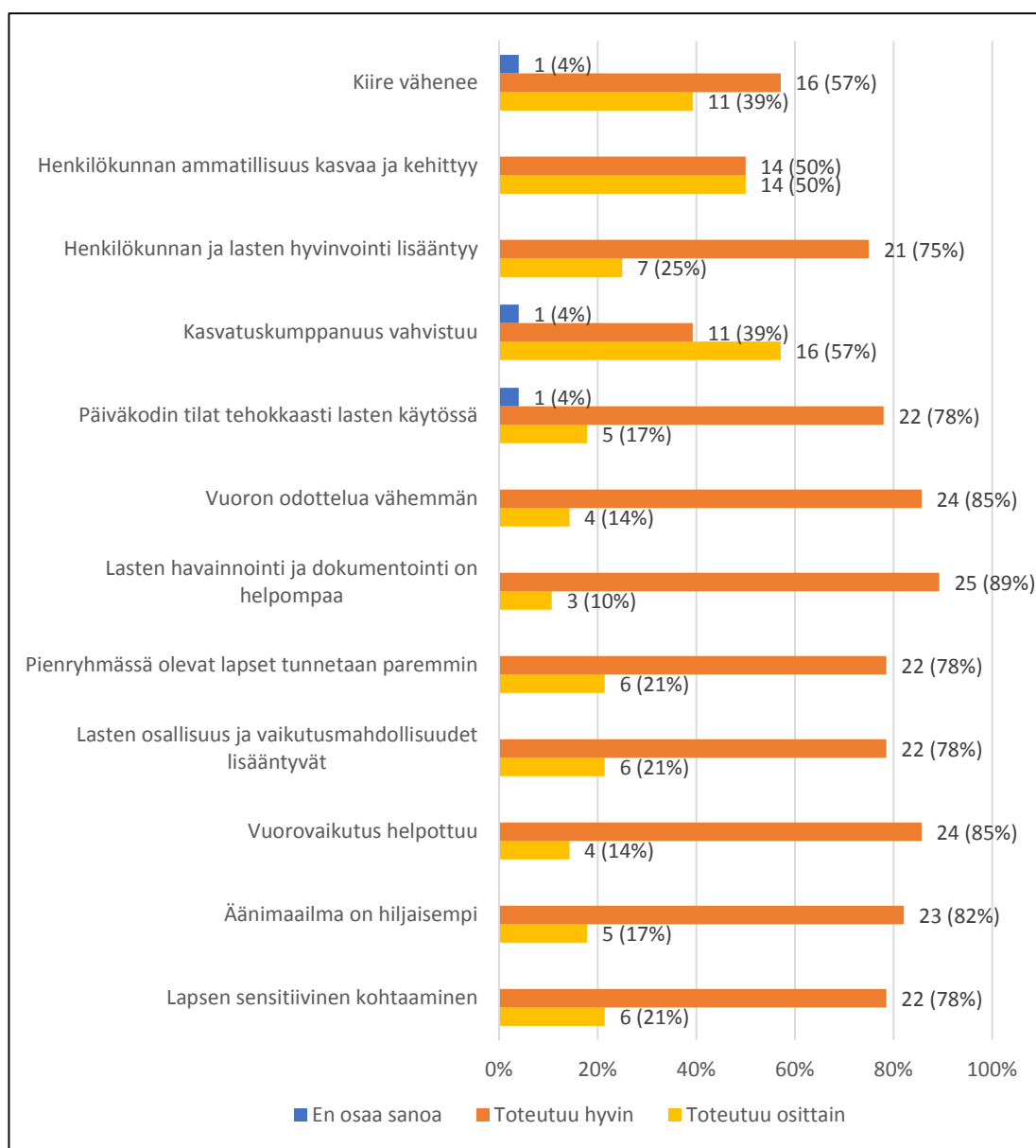

Kuvio 10. Erityisopettajan rooli pienryhmäpedagogiikassa (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa varhaiskasvattajien näkemystä erityisopettajan roolista pienryhmäpedagogiikassa. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita rooleja. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan roolin 25 vastaajaa koki konsulttoijaksi ja 19 vastaajaa havainnoijaksi. Neljä vastasi erityisopettajan olevan pienryhmätoiminnan ohjaaja. Erityisopettajalta toivotaan vinkkejä pienryhmätoimintaan hetkiin, kielellisten harjoitusten tekemiseen ja tehtävien ohjaamiseen. Erityisopettaja käy noin kerran kolmessa viikossa aamupäivän ajan, käyntejä toivottiin useammin ja käyntikerroille enemmän aikaa. Erityisopettajalta toivottiin myös toiminnan ohjausta, jolloin ryhmän oman henkilöstön on mahdollista havainnoida.

3.2.3 Pienryhmäpedagogiikan edut ja hyödyt

Varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatussuunnittelija ja varhaiskasvatuksen konsultti-erityisopettaja ajattelevat henkilöstön ja lasten näkökulmasta pienryhmäpedagogiikan hyötyinä ja etuina sen, että lapsen kohtaaminen ja tunteminen sekä yksilöllinen huomioiminen helpottuu, tukea tarvitsevat lapset tulee paremmin huomioon, äänimaailma on hiljaisempi, havainnointi ja dokumentointi helpottuvat, henkilöstön vahvuudet ja osaaminen tulee paremmin käyttöön, yksikkökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttaminen mahdollistuu ja helpottuu, suunnitteleminen on helpompaa, oman työn kehittäminen on helpompaa, sijaisen on helpompi ottaa vastuulleen pieni ryhmä kuin koko lapsiryhmä, pienryhmäpedagogiikka lisää motivaatiota ja työhyvinvointia, vastuuta voi jakaa sekä työ on monipuolisempaa. Lapset pääsevät käyttämään monipuolisesti päiväkodin tiloja. Lapsilla vuoron odottelua on vähemmän. Lasten aktiivisuus on lisääntynyt pienryhmissä. Myös lelut riittävän paremmin esim. ulkoilussa.

Kuvio 11. Pienryhmäpedagogiikan tuomien etujen ja hyötyjen toteutuminen (n = 28)

Kuviossa 11. kuvataan varhaiskasvattajien mielipiteitä pienryhmäpedagogiikan eduista ja hyödyistä. Yli 20 vastaajan mielestä pienryhmäpedagogiikassa toteutuu hyvin: lasten havainnoinnin ja dokumentoinnin helpottuminen, vuorovaikutuksen helpottuminen lasten kanssa, vuoron odottelun vähentyminen, äänimaailman hiljentymisen, lapsen sensitiivinen kohtaaminen ja päiväkodin tilojen tehokas käyttö sekä lasten ja henkilökunnan hyvinvoinnin lisääntyminen.

3.2.4 Pienryhmäpedagogiikan mahdollistaminen

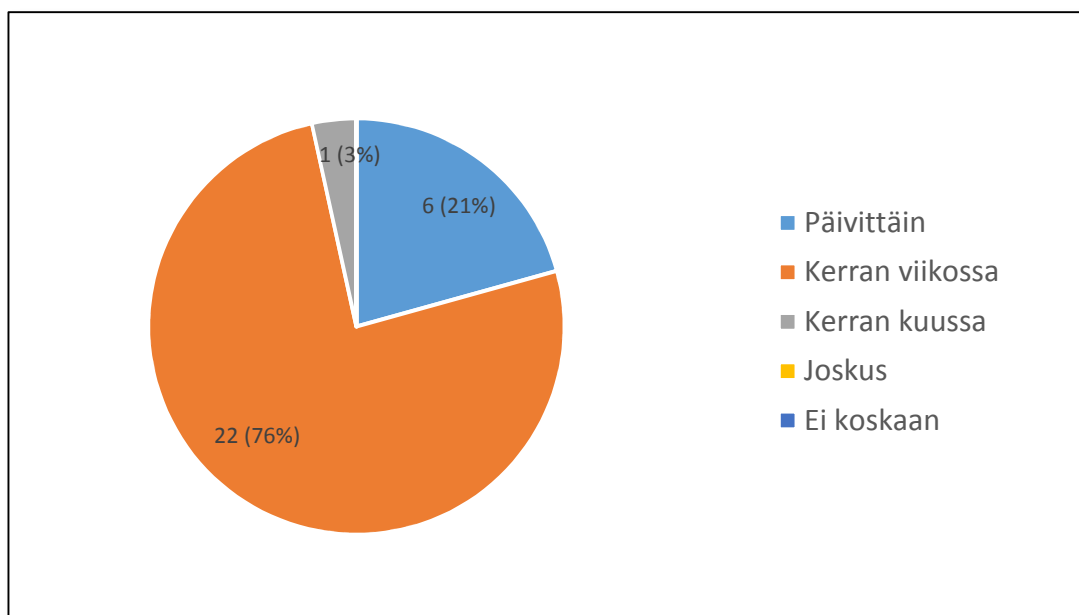
Varhaiskasvatuksen organisaatio on mahdollistanut Petteri Mikkolan luennolle osallistumisen. Varhaiskasvattajat kokivat esimiesten antaman kannustuksen, tuen ja neuvot tärkeäksi. Esimiehet vastasivat olevansa tarpeen vaatiessa tukena suunnittelussa. Esimiesten toivotaan hankkivan päiväkoteihin kirjallisuutta, joka koskettaa pienryhmäpedagogiikkaa. Pedagogisissa illoissa ja kasvattajakahviloissa odotetaan, että pienryhmäpedagogiikasta keskustellaan ja jaetaan kokemuksia onnistumisista. Esimiehen odotetaan antavan vinkkejä miten muissa ryhmissä asiat toimivat. Kun henkilöstöä on poissa, toivotaan että tilalle saadaan sijainen joka mahdollistaa pienryhmäpedagogiikan toteuttamisen.

Varhaiskasvattajilla on oltava aikaa yhdessä suunnitella pienryhmäpedagogiikan toteuttamista. Kysyin kyselylomakkeessa kuinka tiimien, päiväkodinopettajien ja päivähoitajien tiimipalaverit toteutuvat. Ryhmien tiimipalaverit toteutuvat säännöllisesti kerran viikossa. (Liite 2)

Ammattiryhmittäin pidettävät tiimipalaverit eivät ole säännöllisessä käytössä. Päiväkodinopettajien tiimipalavereita pidetään 13 vastaajan mukaan harvemmin kuin kerran kuussa. Viisi vastasi, että tiimipalavereita ei ole koskaan. Kaksi vastasi, että tiimipalavereita on kerran viikossa ja yksi vastasi, että kerran kuussa. (Liite 2) Päivähoitajien tiimipalavereita pidetään 14 vastaajan mukaan harvemmin kuin kerran kuussa, seitsemän vastaajan mukaan päivähoitajien tiimipalavereita ei ole koskaan. (Liite 2)

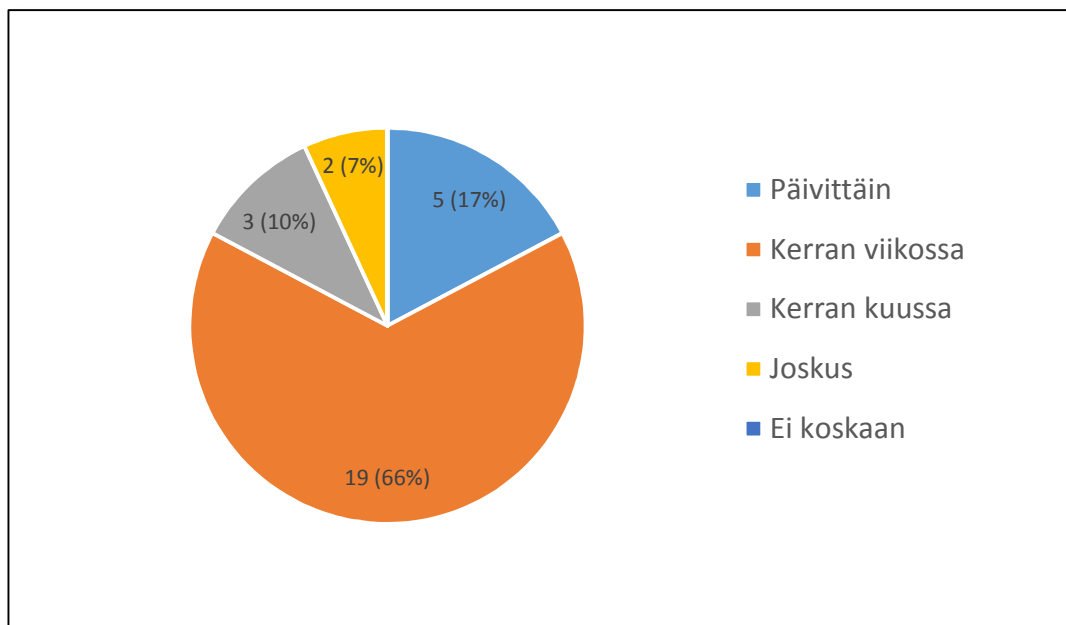
3.2.5 Yksilöllisyyden ja osallisuuden huomioiminen käytännössä

Pienryhmäpedagogiikan suunnittelussa huomioidaan lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Kun lapsi on pienemmässä ryhmässä, on helpompaa huomioida lapsi yksilöllisesti, varsinkin jos ikä ja kehitystaso on pienryhmä jakoja tehtäessä huomioitu.

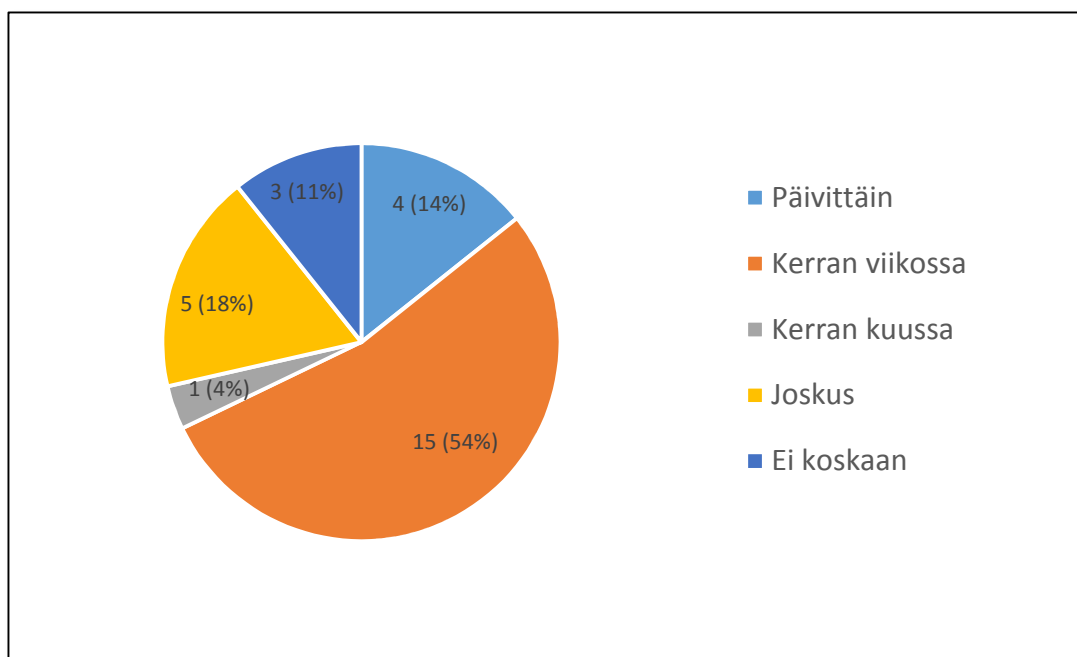
Kuvio 12. Kädentaitojen toteutuminen pienryhmissä (n = 29)

Kuviossa 12. kuvataan kuinka usein kädentaitojen harjoittelu toteutuu pienryhmissä. 22 varhaiskasvattajaa vastasi, että kädentaitoja harjoitellaan pienryhmissä kerran viikossa. Kuusi vastasi, että kädentaitoja pienryhmittäin harjoitellaan päivittäin. Yksi vastasi, että kädentaitoja harjoitellaan pienryhmissä kerran kuussa.

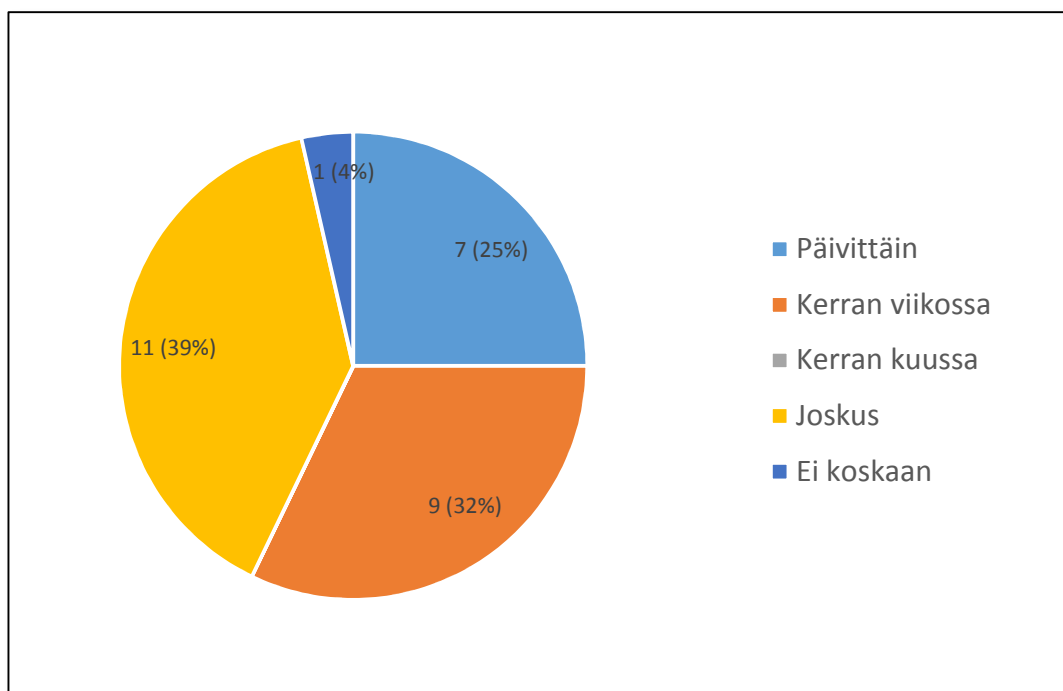
Kuvio 13. Liikunnallista ohjelmaa pienryhmittäin (n = 29)

Kysyin myös liikunnallisen ohjelman toteutumisesta pienryhmittäin. 19 varhaiskasvattajaa vastasi, että lapset tekevät jotain liikunnallista pienryhmissä kerran viikossa. Viisi vastasi lasten harrastavan liikuntaa pienryhmissä päivittäin. Kolme vastasi, että lapset harrastavat liikuntaa pienryhmittäin kerran kuussa. Kaksi vastasi liikuntaa oleva pienryhmittäin joskus.

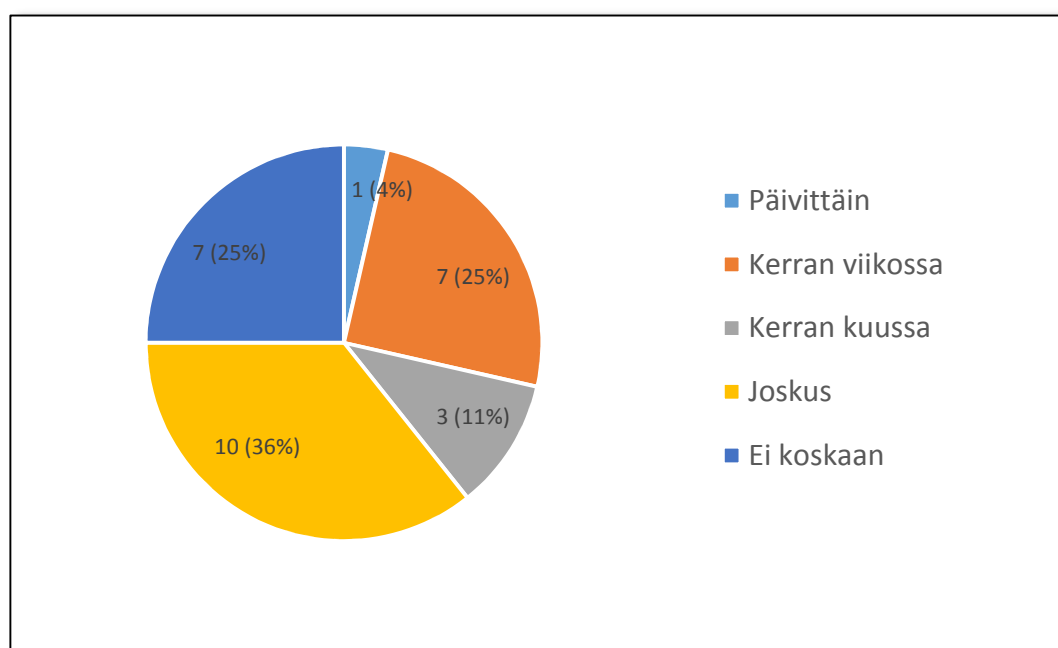
Kuvio 14. Musiikin toteutuminen pienryhmittäin (n = 28)

Kuviossa 14. kuvataan musiikkituokioiden toteutumista pienryhmissä. 15 varhaiskasvattajaa vastasi, että musiikkituokioita pidetään lasten kanssa pienryhmittäin kerran viikossa. Viisi vastasi, että musiikkituokioita on pienryhmittäin joskus. Neljä vastasi, että musiikkia on pienryhmittäin päivittäin. Kolme vastasi, että musiikkia ei ole koskaan lasten kanssa pienryhmittäin. Yksi vastasi, että musiikkituokioita pidetään kerran kuussa pienryhmittäin.

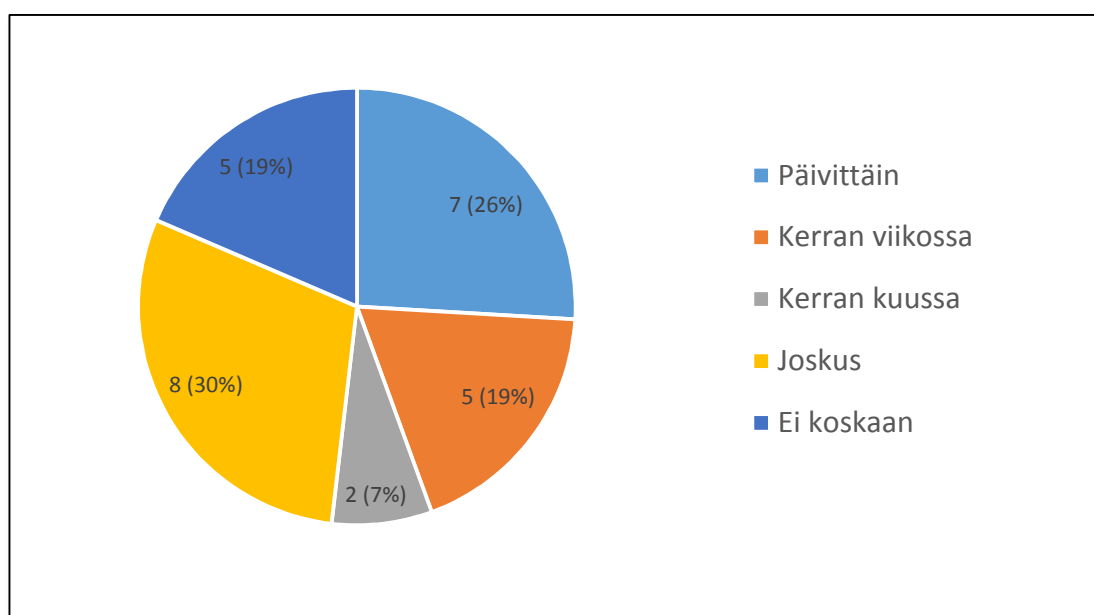
Kuvio 15. Satuhetkien toteutuminen pienryhmittäin (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa myös kuinka usein satuhetket toteutuvat pienryhmittäin. 11 varhaiskasvattajaa vastasi, että satuhetkiä on pienryhmittäin joskus. Yhdeksän vastasi, että satuja luetaan pienryhmittäin kerran viikossa. Seitsemän vastasi, että lapsille pidetään satuhetkiä pienryhmissä päivittäin. Yksi vastasi, että satuhetkiä ei ole pienryhmittäin koskaan.

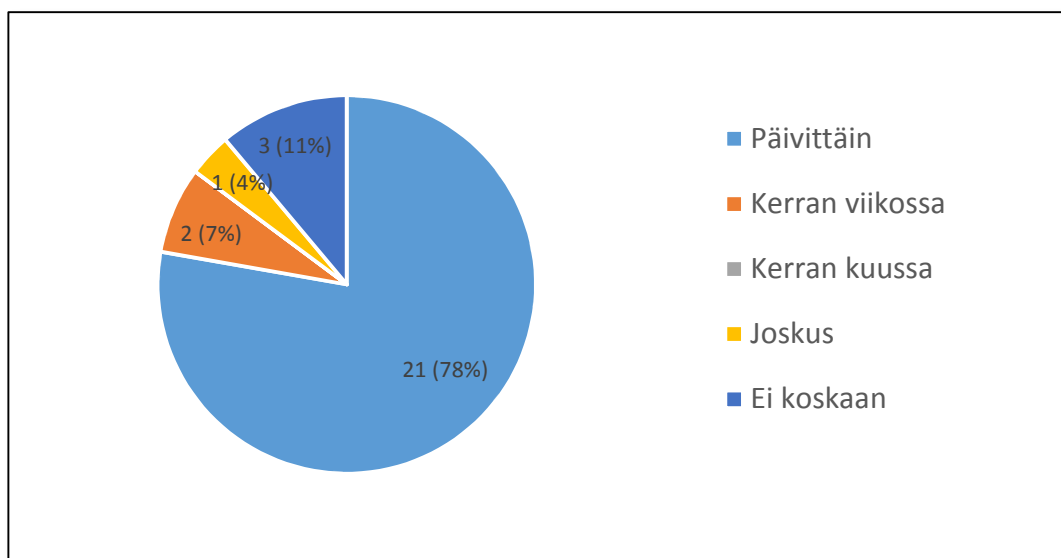
Kuvio 16. Retkien toteutuminen pienryhmittäin (n = 28)

Kuviossa 16. kuvataan retkien toteutumista pienryhmittäin. 10 varhaiskasvattajaa vastasi, että retkillä pienryhmittäin käydään joskus. Seitsemän vastasi, että retkille pienryhmittäin pääsee kerran viikossa. Seitsemän myöskin vastasi, että lapset eivät pääse retkelle koskaan pienryhmittäin. Kolme vastasi, että retkillä pienryhmittäin käydään kerran kuussa. Yksi vastasi, että lasten kanssa käydään retkellä pienryhmittäin päivittäin.

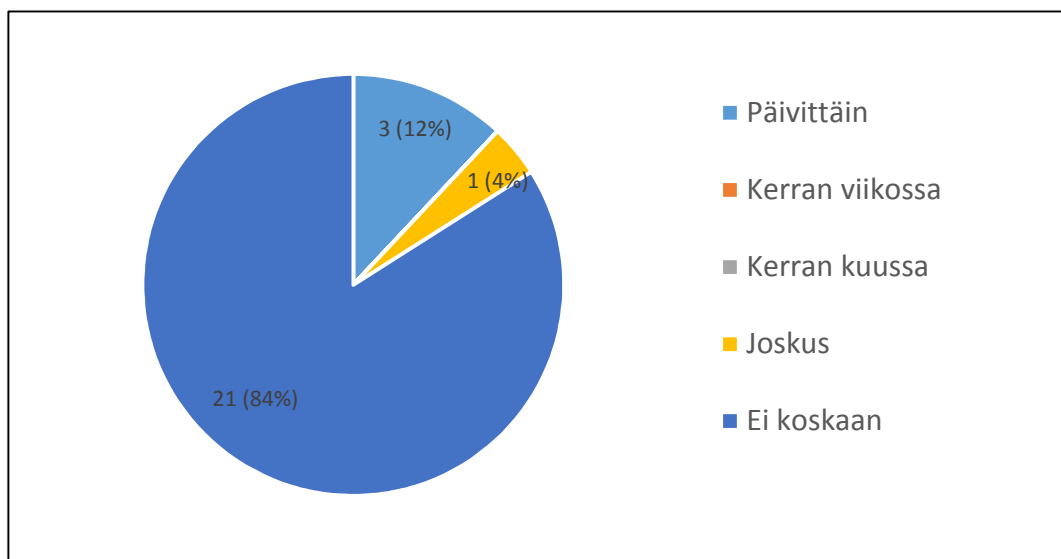
Kuvio 17. Ulkoilun toteutuminen pienryhmissä (n = 27)

Kysyin kyselylomakkeessa myös ulkoilun toteutumista pienryhmissä. Kahdeksan varhaiskasvattajaa vastasi, että lasten kanssa ulkoillaan pienryhmittäin joskus. Seitsemän vastasi, että lasten kanssa ulkoillaan pienryhmissä päivittäin. Viisi vastasi, että lasten kanssa ulkoillaan pienryhmittäin kerran viikossa. Viisi vastasi myöskin, että lasten kanssa ei ulkoilla koskaan pienryhmittäin. Kaksi vastasi, että lasten kanssa ulkoillaan pienryhmittäin kerran kuussa.

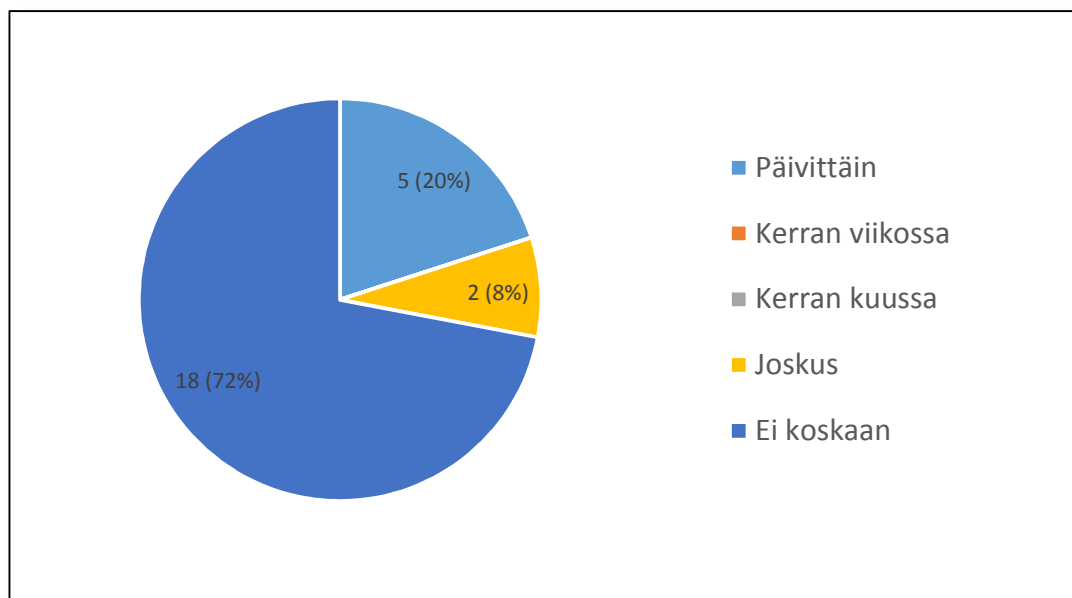
Kuvio 18. Perushoitotilanteet pienryhmittäin (n = 27)

Kuviossa 18. kuvataan perushoitotilanteiden toteutumista pienryhmittäin. 21 varhaiskasvattajaa vastasi, että perushoitotilanteet hoidetaan päivittäin pienryhmissä. Kolme vastasi, että perushoitotilanteita ei hoideta koskaan pienryhmittäin. Kaksi vastasi, että perushoitotilanteet hoidetaan kerran viikossa pienryhmittäin. Yksi vastasi, että perushoitotilanteet hoidetaan joskus pienryhmittäin.

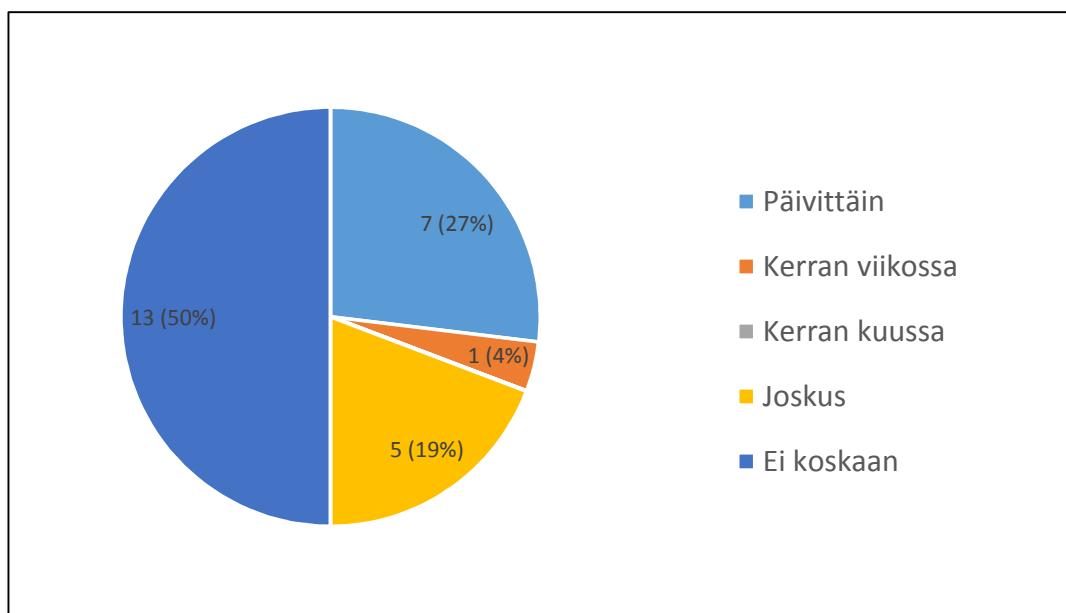
Kuvio 19. Päivälepo pienryhmittäin (n = 25)

Kysyin myös kuinka usein päivälevolle mennään pienryhmittäin. 21 varhaiskasvattajaa vastasi, että päivälevolle ei mennä koskaan pienryhmittäin. Vain kolme vastasi, että lasten kanssa mennään päivittäin pienryhmissä päivälevolle. Yksi vastasi, että päivälevolle mennään joskus pienryhmittäin.

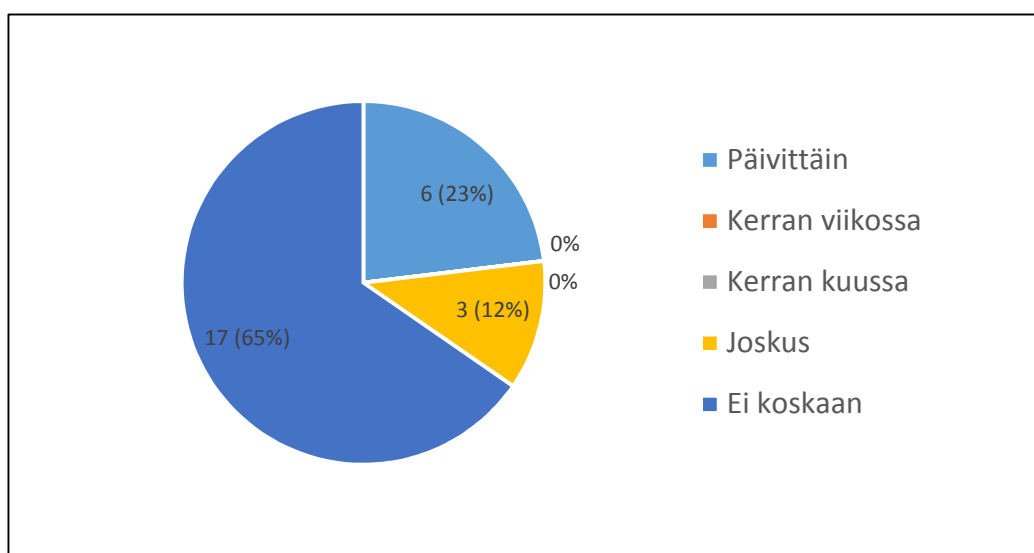
Kuvio 20. Päiväpiirillä pienryhmittäin (n = 25)

Päiväpiiri päiväkodeissa on useimmiten ennen lounasta oleva hetki. Kuviossa 20. kuvataan kuinka usein päiväpiirillä ollaan pienryhmissä. 18 varhaiskasvattajaa vastasi, että päiväpiirillä ei olla koskaan pienryhmittäin. Viisi vastasi, että lapset ovat päiväpiirillä päivittäin pienryhmissä. Kaksi vastasi, että päiväpiiri on joskus pienryhmittäin.

Kuvio 21. Aamupiiri pienryhmittäin (n = 26)

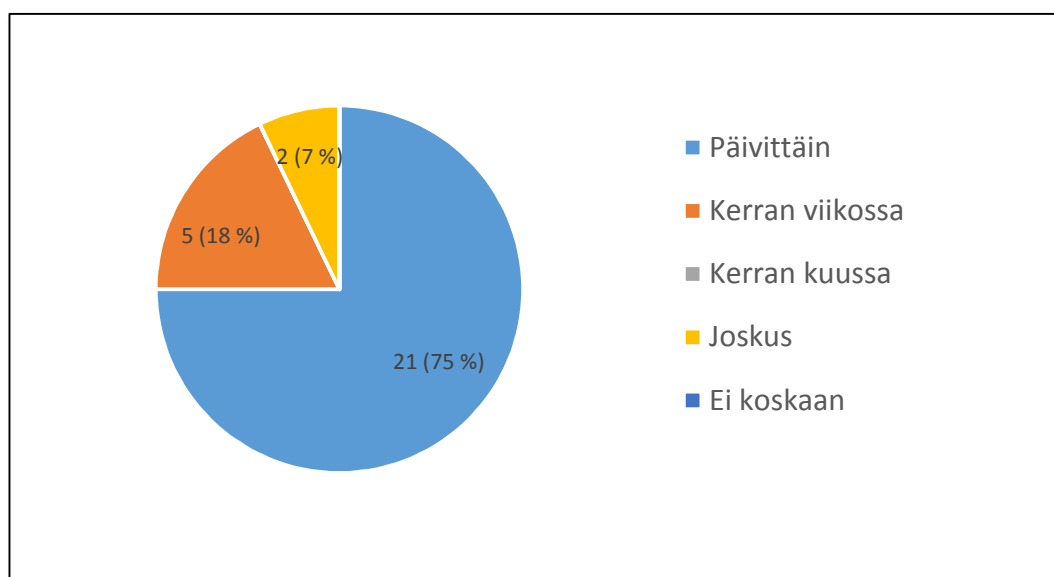
Aamupiiri päiväkodeissa on useimmiten aamupalan jälkeen oleva hetki. Kysyin kyselylomakkeessa kuinka usein aamupiiri pidetään pienryhmittäin. 13 varhaiskasvattajaa vastasi, että aamupiirillä ei olla koskaan pienryhmissä. Seitsemän vastasi, että aamupiiri on päivittäin pienryhmissä. Viisi vastasivat, aamupiirien olevan joskus pienryhmittäin. Yksi vastasi aamupiirien olevan kerran viikossa pienryhmittäin.

Kuvio 22. Ruokailun toteutuminen pienryhmittäin (n = 26)

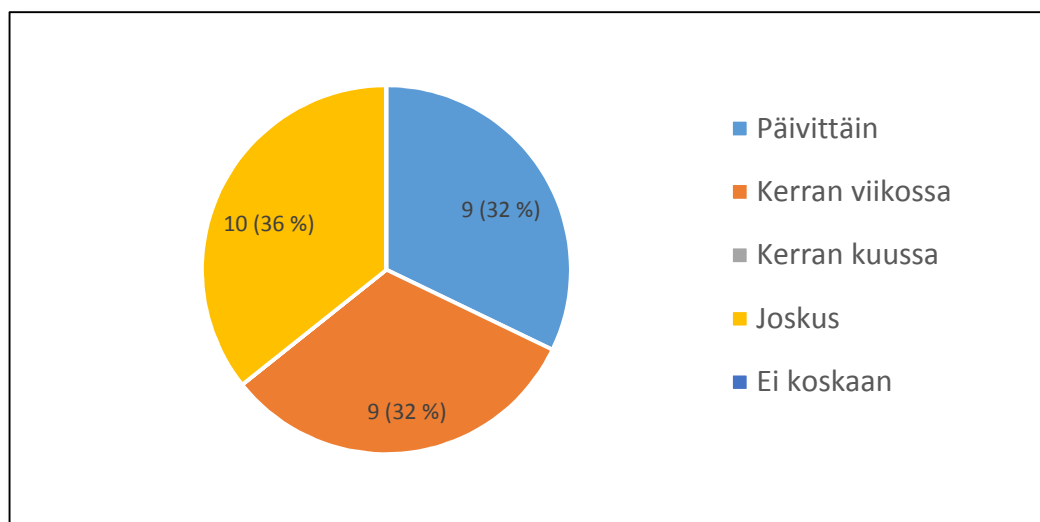
Kuviossa 22. kuvataan ruokailun toteutumista pienryhmittäin. 17 varhaiskasvattajaa vastasi, että ruokailussa ei olla koskaan pienryhmittäin. Kuusi vastasi, että ruokailussa ollaan päivittäin pienryhmissä. Kolme vastasi, että ruokailussa ollaan joskus pienryhmittäin.

Lasten osallisuudesta puhutaan paljon ja siihen pitäisi pyrkiä. Seuraavissa kuvioissa havainnollistan lasten osallisuutta eri toiminnoissa.

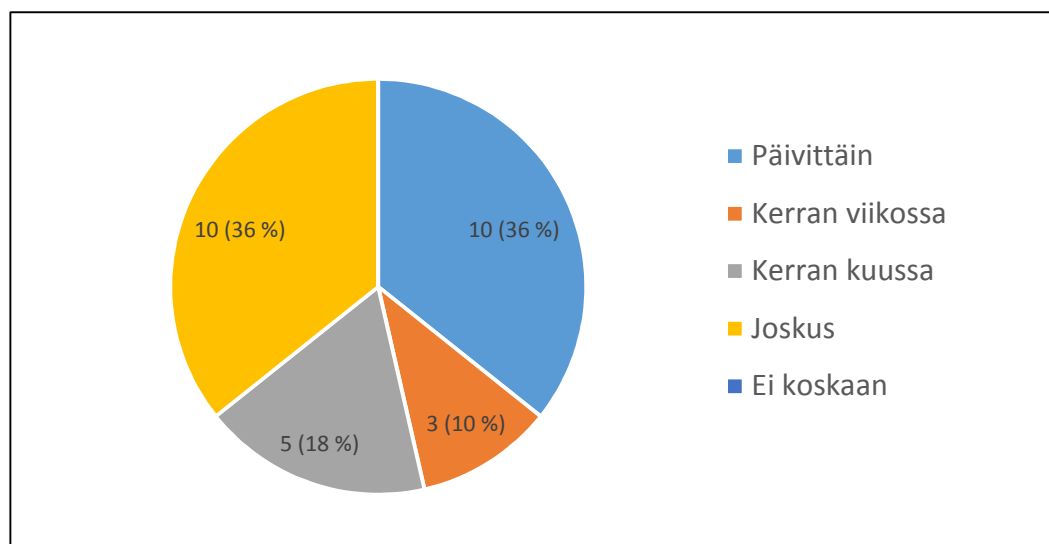
Kuvio 23. Leikin valinta (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa kuinka usein lapset saavat olla osallisena leikin valitsemisessa. 21 varhaiskasvattajaa vastasi, että lapset saavat olla leikin valinnassa osallisena päivittäin. Viisi vastasi, että lapset saavat olla osallisena leikin valinnassa kerran viikossa ja kaksi vastasi, että lapset saavat olla osallisena leikin valinnassa joskus.

Kuvio 24. Kirjan valinta (n = 28)

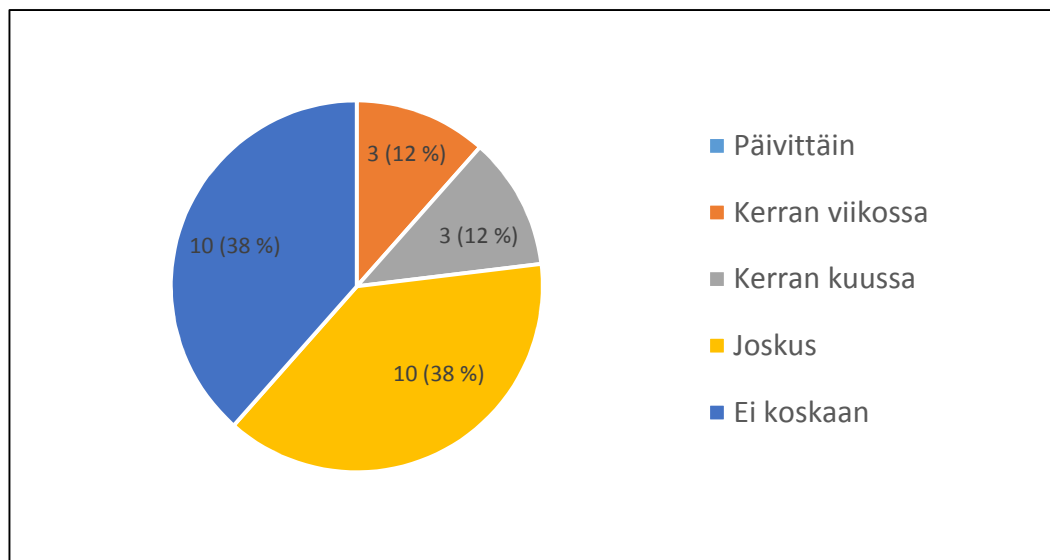
Kyselylomakkeessa oli kysymys myös koskien lasten osallisuutta kirjan valinnassa. 10 varhaiskasvattajaa vastasi, että lapset saavat olla kirjan valinnassa osallisena joskus. Yhdeksän vastasi, että lapset saavat olla osallisena kirjan valinnassa päivittäin ja yhdeksän vastasi, että kerran viikossa.

Kuvio 25. Jumppa/leikki/laulu/kädentaito toivomukset (n = 28)

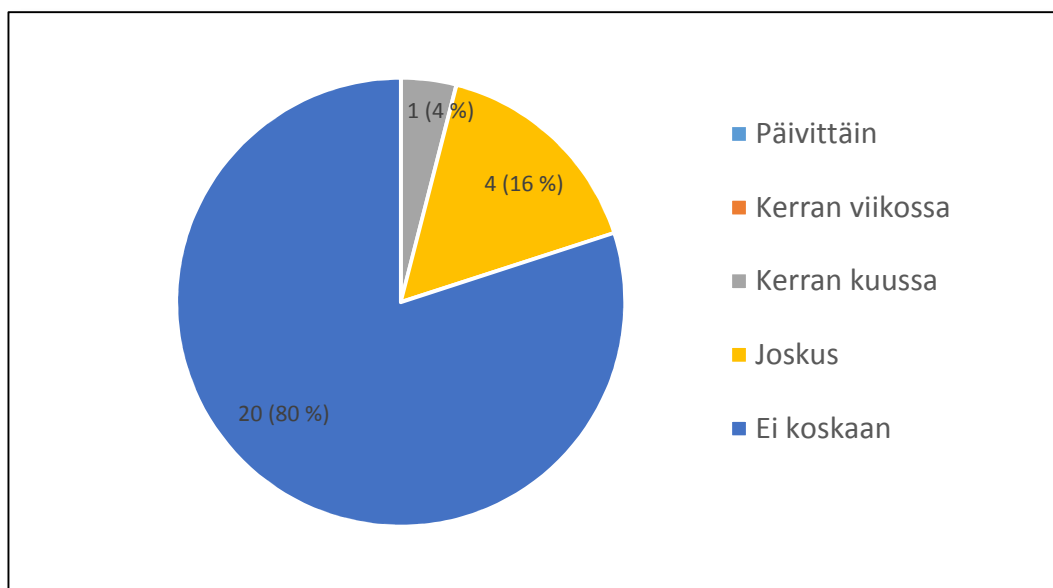
Kuviossa 25. kuvataan kuinka usein lasten toivomukset otetaan huomioon. 10 varhaiskasvattajaa vastasi, että lapset saavat esittää toivomuksiaan jumpan, leikin, laulun tai

kädentaidon suhteen päivittäin, 10 vastasi että joskus. Viisi vastasi, että lasten esittämiä toivomuksia otetaan huomioon kerran kuussa. Kolme vastasi, että lasten esittämiä toivomuksia otetaan huomioon kerran viikossa.

Kuvio 26. Suunnittelupalaveri yhdessä lasten kanssa (n = 26)

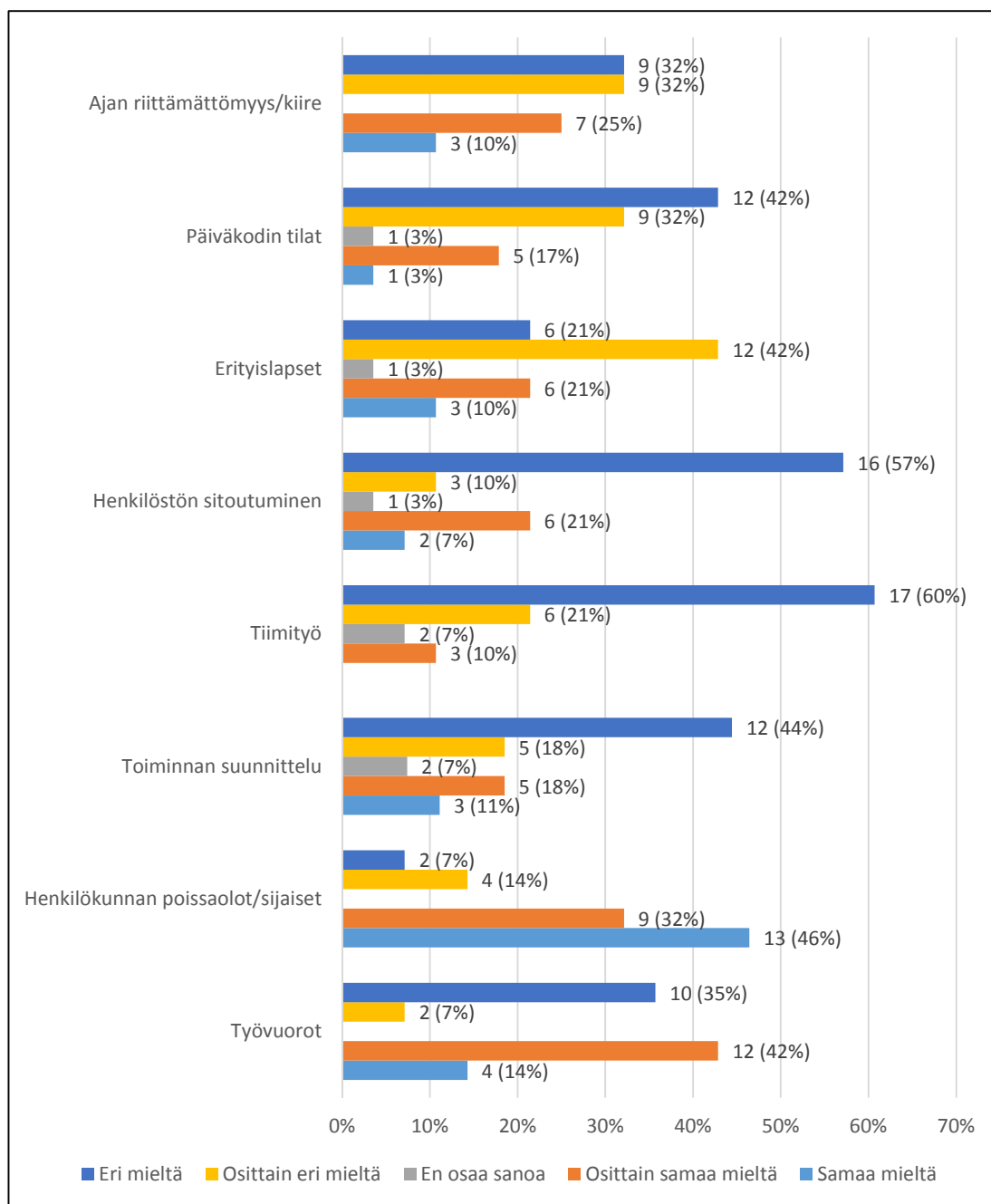
Kysyin kyselylomakkeessa myös kuinka usein lasten kanssa pidetään yhteisiä suunnittelupalavereja. 10 vastasi, että suunnittelupalavereja yhdessä lasten kanssa ei pidetä koskaan. 10 vastasi, että suunnittelupalavereja pidetään joskus yhdessä lasten kanssa. Kolme vastasi, että suunnittelupalavereja yhdessä lasten kanssa pidetään kerran viikossa ja kolme vastasi, että kerran kuussa.

Kuvio 27. Lapsineuvoston toteutuminen (n = 25)

Kuviossa 27. kuvataan kuinka usein lapsineuvosto toteutuu päiväkodeissa. 20 vastasi, että lapsineuvostoa ei pidetä koskaan. Neljä vastasi, että lapsineuvostoa pidetään joskus. Yksi vastasi, että lapsineuvosto toteutuu kerran kuussa.

3.2.6 Haasteet pienryhmäpedagogiikan toteutumisessa

Kuvio 28. Haasteet pienryhmäpedagogiikassa (n = 28)

Kysyin kyselylomakkeessa mitkä asiat henkilöstö kokee haasteiksi pienryhmäpedagogiikan toteuttamisessa. Eniten haasteita henkilöstö koki tilanteissa, jossa henkilökun-

taa on pois. Mutta myös työvuorot, toiminnan suunnittelu, henkilökunnan sitoutuminen, erityislapset, päiväkodin tilat ja ajan riittämättömyys ovat haasteina pienryhmäpedagogiikan toteuttamiselle. Tiimityö koetaan vähiten haastavaksi.

Varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatussuunnittelija ja varhaiskasvatuksen konsultoi erityisopettaja ajattelevat haasteina pienryhmäpedagogiikan toteutumiselle henkilöstön työvuorosidonnaisuuden ja sitoutumisen, henkilöstön poissaolot ja ajankäytön hallinnan sekä yksintyöskentelyn vaikeuden.

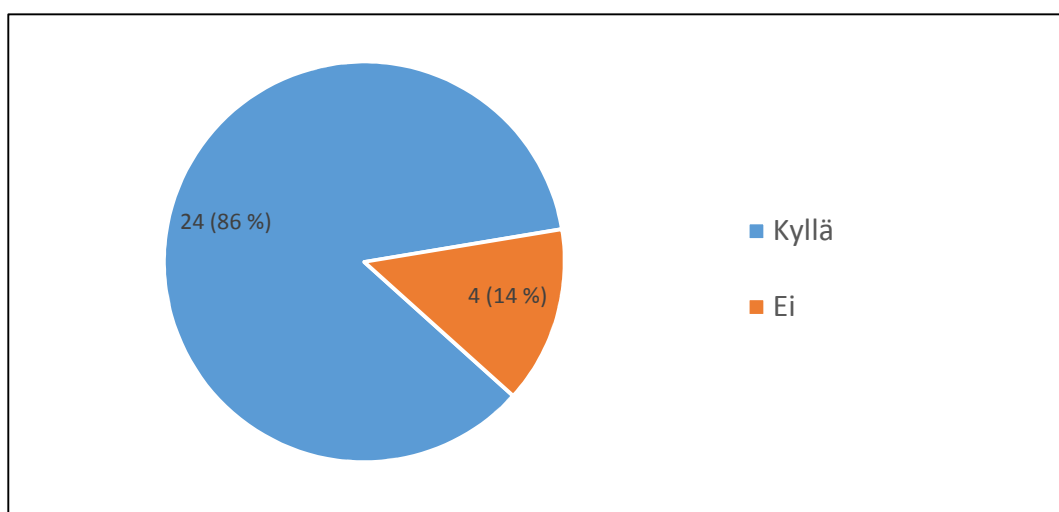
3.2.7 Pienryhmäpedagogiikan kehittäminen

Kun henkilökuntaa on pois, on erilaisia käytäntöjä hoitaa pienryhmäpedagogiikkaa. Käytäntöön vaikuttaa paljon se saako ryhmään sijaista vai ei. Jos sijaisen saa, sijainen voi toimia alkuperäisen viikkosuunnitelman mukaisesti tai varasuunnitelman mukaisesti. Joskus pienryhmiä yhdistetään niin, että kolmen pienryhmän sijasta pienryhmiä on vain kaksi. Voi olla myös tilanteita, jolloin kaikki lapset tekevät samaa toimintaa yhtä aikaa eli toimitaan koko ryhmänä. Käytäntöihin vaikuttaa se onko poissaolo ollut ennalta tiedossa vai yhtäkkinen, kuka on sijaisena; onko tilalle tullut varhaiskasvattaja omasta talosta toisesta ryhmästä vai oman päiväkodin kiertävä päivähoitaja vai ennalta tuttu sijainen vai uusi sijainen. Kuten Mikkola & Nivalainen sanoo, varasuunnitelma on hyvä tehdä henkilökunnan poissaolojen varalta. Oma pienryhmä tuo lapsille turvaa toisen aikuisen ohjaamanakin. (Mikkola & Nivalainen 2010, 37.) 28 vastaajasta 20 vastasi, että varasuunnitelmaa käytetään joskus, 5 vastasi käyttävänsä varasuunnitelmaa aina ja 2 vastasi, että varasuunnitelmaa ei käytetä koskaan. (Liite 2)

Kysyin kyselylomakkeessa myös toimiiko sijainen alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. 18 varhaiskasvattajaa vastasi, että sijainen toimii aina sen viikkosuunnitelman mukaisesti mikä on tehty alun perin. 10 vastasi, että sijainen toimii alkuperäisen suunnitelman mukaisesti joskus. (Liite 2)

Kyselylomakkeessa kysyttiin myös yhdistelläänkö pienryhmiä esim. kolmen pienryhmän sijasta kahdeksi. 16 varhaiskasvattajaa vastasi, että pienryhmiä yhdistellään joskus. Kahdeksan vastasi, että pienryhmiä yhdistellään pääsääntöisesti aina. Kolme vastasi, että pienryhmiä ei yhdistellä koskaan. (Liite 2)

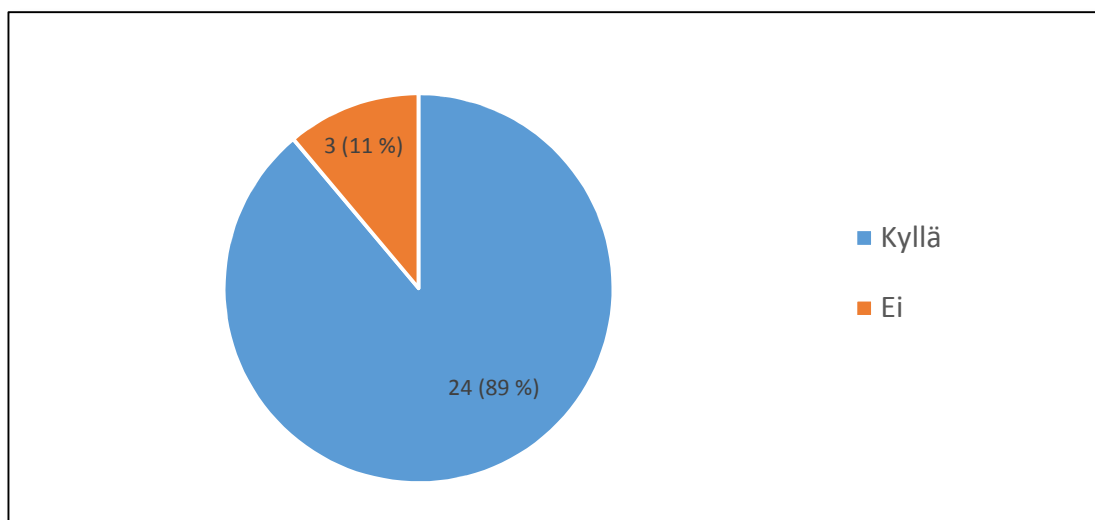
Kysyin myös toimitaanko sijaisen ollessa suuryryhmänä. 18 varhaiskasvattajaa vastasi, että sijaisen ollessa toimitaan suuryryhmänä joskus. Seitsemän vastaajista vastasi, että suuryryhmänä ei toimita koskaan ja kaksi vastasi, että suuryryhmänä toimitaan pääsääntöisesti aina. (Liite 2)

Kuvio 29. Pienryhmäpedagogiikka koulutus/perehdytys (n = 28)

Vuonna 2010 henkilöstöllä on ollut mahdollisuus osallistua Mikkolan koulutukseen ”Pienryhmäpedagogiikan arvot ja lähtökohdat, Lapselle hyvä päivä tänään”. Kysyin kyselylomakkeessa ovatko varhaiskasvattajat olleet koulutuksessa tai saaneet perehdytystä pienryhmäpedagogiikkaan. 24 varhaiskasvattajaa vastasi, että on saanut koulutusta tai perehdytystä pienryhmäpedagogiikkaan. Neljä vastasi, että eivät ole saaneet koulutusta tai perehdytystä.

Kysyin myös kokevatko varhaiskasvattajat koulutuksen tai perehdytyksen tarvetta. 14 eli puolet vastanneista vastasi kaipaavansa koulutusta tai perehdytystä lisää.

Kuvio 30. Pedagogisen kahvilan tarve (n = 27)

Pedagogisen kahvilan idea on, että eri päiväkotien varhaiskasvattajat kokoontuvat juttelemaan pedagogisista aiheista. Kysyin kyselylomakkeessa kokevatko varhaiskasvattajat Pedagogisen kahvilan tarpeelliseksi. 24 vastanneista koki, että varhaiskasvatusalueen yhteisistä Pedagogisista kahviloista olisi hyötyä pienryhmäpedagogiikan toteuttamiselle. Kolme vastanneista eivät kaipaa Pedagogista kahvilaa.

Varhaiskasvatusjohtaja, varhaiskasvatussuunnittelija ja varhaiskasvatuksen konsultti erityisopettaja suosittelee, että mentoroinnin ja vastavierailujen avulla jaettaisiin hyviä käytäntöjä ja tietoja joka yksikköön. Pienryhmäpedagoginen ajattelu tulisi viedä aikuisjohtoisesta ja toimintakeskeisestä ajattelusta kokonaisvaltaiseen pedagogiseen ajatteluun. Työvuorosuunnittelu mahdollistaisi pienryhmiin jakautumisen jo aamupäällän jälkeen. Varhaiskasvatus henkilöstö kehittäisi pienryhmäpedagogiikkaa mm. koulutuksilla, suunnittelupäivällä ja vanhempien ja lasten osallistamisella.

Kyselyssä oli myös kysymys, kuinka esimies tukee pienryhmäpedagogiikan toteuttamista. Näistä vastauksista oli nähtävissä kuinka monella eri tapaa esimiehet toimivat. Vastauksissa kerrottiin, että esimies joustaa työvuorosuunnittelussa ja kannustaa. Hän pitää pienryhmäpedagogiikasta keskustelua ja ajattelua yllä. Useassa vastauksessa tuotiin kuitenkin esiin se, että esimies haluaisi pienryhmäpedagogiikkaa toteutettavan, mutta vakituisen henkilöstön poissa ollessa sijaisia ei saa tai niitä ei oteta.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tulosten perusteella voi todeta, että tutkimusalueen päiväkodeissa toteutetaan pienryhmäpedagogiikkaa hyvin vaihtelevasti. Pienryhmätoimintaa on kolmena päivänä, pääasiassa tiistaisin, keskiviikkoisin ja torstaisin. Pienryhmätoiminta on kuitenkin vielä monessa päiväkodissa tuokiokeskeistä. Perushoitotilanteet toteutuvat pienryhmissä päivittäin lähes aina. Kädentaidot, liikunta ja musiikki toteutetaan useimmiten pienryhmissä kerran viikossa. Satuhetket, retket ja ulkoilu toteutuu silloin tällöin pienryhmissä, mutta ei säännöllisesti. Päivälepo, päiväpiiri, aamupiiri ja ruokailu ei toteudu pienryhmissä juuri koskaan. Toteuttamisaika on suositusta lyhyempi, 30 minuutista noin kahteen tuntiin. Pienryhmäpedagogiikan suunnittelusta vastaa päiväkodinopettajat yhdessä tiimin kanssa. Pysyvät pienryhmät jakaa tiimit yhdessä pitäen pääasiallisina jakoperusteina lasten kehitystasoa ja ikää. Pienryhmät ovat lähes joka päiväkodin ryhmässä lasten tai tiimien nimeämiä. Tutkimusalueen päiväkotien pienryhmissä ei ole pysyviä ohjaajia vaan ne vaihtuvat.

Vanhempia tiedotetaan pienryhmäpedagogiikasta pääasiassa ilmoitustauluilta löytyvillä suunnitelmilla. Ilmoitustaulut löytyvät päiväkotien sisätiloista. Tietoa lähetetään lisäksi kuukausikirjeillä ja sähköpostilla. Erityisopettajan rooli koetaan lähinnä konsultoijaksi tai havainnoijaksi.

Lapsia olisi mahdollista osallistaa paljon enemmän, kuunnella heidän toiveitaan ja ottaa toiveita suunnittelussa huomioon. Tutkimuksessa selvisi, että leikin valinnassa lapset saavat olla osallisina lähes päivittäin. Kirjan valinnassa lapset saavat olla osallisina joko päivittäin tai kerran viikossa. Lasten toivomuksia jumpan, leikin, laulun tai askartelun suhteen otetaan huomioon joskus. Lasten omia suunnittelupalavereja tai lapsineuvostoa ei pidetä säännöllisesti missään tutkimusalueen päiväkodissa.

Tutkimustulosten mukaan varhaiskasvattajat pitävät pienryhmäpedagogiikan toteuttamisessa etuna mm. sitä, että on paremmin aikaa havainnoida lapsia ja dokumentoida pienryhmäpedagogiikkaa. Myös vuorovaikutus toteutuu hyvin. On ymmärrettävää, että jos lapsia on omassa pienryhmässä noin seitsemän, heille on enemmän aikaa kuin

jos 21 lasta on yhtä aikaa juttelemassa. Äänimaailman hiljentyminen vaikuttaa positiivisesti sekä lasten että varhaiskasvattajien hyvinvointiin. Lapsilla vuoron odottelu on vähentynyt, koska yhdellä varhaiskasvattajalla on vähemmän lapsia ohjattavana.

Onnistuakseen pienryhmäpedagogiikka vaatii vielä sekä kasvattajilta että esimiehiltä panostusta. Kasvattajilta avarakatseista näkemystä, että voi toimia toisin kuin ”aina ennenkin”. Hyviksi koettuja käytäntöjä ja ideoita olisi hyvä jakaa muillekin. Esimiehillä on suuri rooli pienryhmäpedagogiikan onnistumisessa. Aina tulee päiviä jolloin henkilöstöä pois, ottaako sijaisen ja edistää pienryhmäpedagogiikan onnistumista vai päättääkö esimies, että sijaista ei oteta jolloin ei voi olettaa, että pienryhmäpedagogiikkakaan toteutuu toivotulla tavalla. Varasuunnitelma on hyvä tehdä sijaisen varalle, mutta varhaiskasvattajat kokevat turhauttavana laatia varasuunnitelmaa, jos sijaista ei ryhmään poissaolevan tilalle saada. Haasteiksi varhaiskasvattajat kokivat henkilöstön poissaolot ja työvuorosuunnittelun, joista molemmat ovat esimiesten vastuulla. Voisiko ajatella, että varhaiskasvattajat osallistaisivat enemmän lapsia ja kuuntelisivat heidän toiveitaan, ja esimiehet osallistaisivat enemmän henkilöstöään ja miettisivät yhdessä mitä päiväkodissa halutaan edistää ja kehittää sekä miten sovittuihin tavoitteisiin päästään.

Päiväkotien tiimipalaverit toteutuvat säännöllisesti viikoittain, mutta päiväkodinopettajien ja päivähoitajien tiimipalaverit ammattiryhmittäin eivät toteudu koskaan tai hyvin harvoin. Varhaiskasvattajat kokevat ammattiryhmittäin tapahtuvat tiimipalaverit yhtä tärkeiksi. Eri ammattiryhmien tiimipalaverit olisi hyvä olla kerran kuussa tai vähintään joka toinen kuukausi, jolloin tapaamiset olisivat säännöllisiä.

Pienryhmäpedagogiikka linjauksesta ja pienryhmäpedagogiikka koulutuksesta on kulunut nyt viisi vuotta. Enemmistö tutkimusalueen varhaiskasvattajista kokevat, että koulutukselle ja perehdytykselle olisi tarvetta. Koko Kangasalan kunnan varhaiskasvatukselle voisi olla tarpeellista kehittää pienryhmäpedagogiikan ”perehdytyskansio”, josta löytyisi mm. Kangasalan kunnan varhaiskasvatuksen linjaukset, mutta myös yleistä tietoa pienryhmäpedagogiikasta. Päiväkodeissa kunnan yhteiseen perehdytyskansioon liitettäisiin oman päiväkodin ja oman ryhmän perehdytysosuus, josta löytyisi päiväkodissa sovitut pienryhmäpedagogiikkakäytännöt (esim. salivuorot) ja ryhmien pienryhmät lapsineen sekä toimintasuunnitelma.

Johtopäätöksenä voisi sanoa, että toteutuessaan pienryhmäpedagogiikka tuo hyvinvointia kaikille, mutta ennen kuin pienryhmäpedagogiikan saa toteutumaan linjauksen mukaisesti, on kaikkien panostettava siihen ja mietittävä käytäntöjä, jotka sitä edistää.

5 POHDINTA

Pienryhmäpedagogiikka on itseäni kiinnostava ja motivoiva aihe. Pienryhmäpedagogiikka on myös puhuttava asia. Usein kun eri päiväkotien varhaiskasvattajat tapaavat toisiaan, muodostuu pienryhmäpedagogiikka puheenaiheeksi. Aihe on myös ajankohtainen, koska hallitus päätti kasvattaa päiväkodin ryhmäkokoja seitsemästä yli kolme vuotiaasta kahdeksaan per hoitaja. On mietittävä ja otettava kaikki keinot käyttöön lasten ja varhaiskasvattajien hyvinvoinnin turvaamiseksi. Pienryhmäpedagogiikka on osana jokaisen varhaiskasvatuksessa työskentelevän arkea.

Ennen tämän aiheen valintaa mielessäni oli tutkia lasten ja heidän vanhempiensa yhteistä ajankäyttöä. Aiheena sekin olisi ollut mielenkiintoinen, mutta se ei olisi liittynyt yhtä vahvasti työhöni, eikä se olisi hyödyttänyt työyhteisöjä tai Kangasalan kunnan varhaiskasvatusta. Toivon valitsemani aiheen ja tutkimukseni tuovan pienryhmäpedagogiikan kehittämiseen uusia ajatuksia.

Henkilöstö on koulutettu pienryhmäpedagogiikkaan vuonna 2010. Sen jälkeen kunnassa on avattu uusia päiväkoteja ja palkattu uusia työntekijöitä. Varhaiskasvatuksen koko henkilöstö ei ole siis käynyt pienryhmäpedagogiikkakoulutusta, eikä pienryhmäpedagogiikkaan ole erikseen perehdytystä. Pedagogista kahvilaa on joitakin vuosia sitten kokeiltu, mutta silloin osallistujamäärä ei ollut suuri. Kyselyyn vastanneet työntekijät ovat kuitenkin sitä mieltä, että Pedagogisista kahviloista voisi olla hyötyä. Joissakin päiväkotiryhmissä pienryhmäpedagogiikka on jo pitkälle viety toimintamalli. Hyvien ideoiden ja käytäntöjen jakaminen päiväkotien varhaiskasvattajien kesken voisi auttaa pienryhmäpedagogiikan kehittämisessä.

Ajattelin tutkia myös miten pienryhmäpedagogiikka näkyy lasten vanhemmille. Olisi ollut mielenkiintoista tietää kertovatko lapset kotona pienryhmätoiminnasta ja ovatko vanhemmat kiinnostuneita pienryhmäpedagogiikan sisällöistä. Lähetin toukokuun lopussa vanhemmille sähköpostitse kyselyn koskien pienryhmäpedagogiikkaa. Muutamat vanhemmat vastasivat. Vastauksista sai selville sen, että kovin hyvin vanhemmat eivät tienneet pienryhmäpedagogiikan sisältöä. He eivät tienneet lapsen pienryhmän nimeä tai aikaa milloin pienryhmätoiminta toteutuu. Haasteeksi kyselyyn vastauksien saamisessa muodostui alkava kesäloma. Vanhempien pienryhmäpedagogiikka tietämys olisi mielenkiintoista tutkia kunnolla ajan kanssa.

Tutkimusta tehdessäni ajattelin, että olisi ollut samalla mielenkiintoista nähdä varhaiskasvatushenkilöstön ikäjakauma ja tutkia, onko sillä merkitystä pienryhmäpedagogiikan toteuttamiseen. Mietin myös koulutustasoa, onko sillä vaikutusta päiväkodissa tapahtuvaan toimintaa.

Lapset pitävät tärkeänä, että heitä kuunnellaan. Lasten mielestä kuunteleminen on yksi tärkeimmistä YK:n julistamista lapsen oikeuksista. (Karlsson 2014, 17.) Lapset juttelevat usein enemmän asioista ruokailussa, ulkoilussa ja siirtymätilanteissa. Ns. toimintatuokioilla he keskittyvät tekemiseen. Itse koen tärkeäksi, että juttelulle on aikaa. Olen myös huomannut, että kun lapsi huomaa, että aikuisella on aikaa, hän alkaa jutella. Mutta, jos aikuinen juttelee toisen aikuisen kanssa, niin harvoin lapsi tulee keskeyttämään ihan vain jutellakseen. Lasten osallistamista olisi saatava arkeen mahdollisimman usein ja paljon, siten lapsi kokisi olevansa tärkeä omine ajatuksineen ja mielipiteineen. Pienryhmäpedagogiikassakin voisi ottaa enemmän lasten mielipiteitä huomioon ja toimia niiden mukaan.

Useassa päiväkodissa on käytössä sekä aamu- että päiväpiiri. Lapsi istuu aamupalapöydässä usein istuen ja odottaen, että toisetkin syövät. Tämän istumisen jälkeen hän siirtyy istumaan aamupiiriin, joka kestää puolisen tuntia. Aamupiirin jälkeen joinakin päivinä on kädentaitoja, jolloin siirrytään istumaan pöydän ääreen. Tämän jälkeen pääsee ulos liikkumaan. Ulkoilun jälkeen lapset siirtyvät taas päiväpiiriin, jossa kenties luetaan kirjaa, jolloin taas pitää istua hiljaa paikallaan. Päiväpiirin jälkeen siirrytään lounaalle, jossa on annettava ruokarauha muille eli istuttava paikallaan ja mahdollisesti jopa hiljaa. Lapsen on opittava odottamaan vuoroaan ja keskittyttävä tekemiseen, mutta

tulee mieleen, että odotetaanko lapselta liikaa? Lapsi on luontaisesti liikkuva, ei paikallaan istuva. Monessa päiväkodissa on otettu kehitettäväksi alueeksi lapsen liikunnan. Lapsen liikuntaa voi ajatella muunakin toimintana kuin erillisillä liikuntahetkillä tai liikuntatempauksilla.

Kalliala (2012, 160) toteaa, että optisesti arvellaan pienryhmien ratkaisevan suurten ryhmien ongelmat. Onkin tärkeää analysoida, miksi ja miten pienryhmätoimintaa toteutetaan. Pysyvillä pienryhmillä pysyvine ohjaajineen tavoitellaan perhepäivähoidon rakenteita. Päiväkodissa ei kuitenkaan voida saavuttaa perhepäivähoidon vahvuutta, kodinomaisuutta. Perhepäivähoitoon verrattuna päiväkodin vahvuutena on henkilökunnan koulutus. Siitä on kuitenkin hyötyä vain, jos sitä käytetään hyväksi.

Pienryhmäpedagogiikka on hyvä toimintatapa, mutta sillä ei pysty muuttamaan sitä tosiasiaa, että lapsiryhmät ovat useassa päiväkodissa jo nyt todella isot. 22.10.2015 Sipilän hallitus antoi asetuksen päivähoidon ryhmäkokojen kasvattamisesta. Yli 3-vuotiaita saa asetuksen mukaan olla kahdeksan yhtä kasvattajaa kohti, entisen seitsemän sijaan. Myös subjektiivinen päivähoito-oikeus rajattiin 20 tuntiin viikossa. Kokopäivähoito-oikeus on vain niillä lapsilla, joiden vanhemmat ovat töissä tai opiskelevat. Päiväkodeissa on jo nykyisillä lapsilukumäärillä haasteena tilat ja ahtaus, edes toimiva pienryhmäpedagogiikka ei auta tähän asiaan kun uusi asetusta astuu 1.8.2016 voimaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriön www-sivut 2015)

Tavoitteena opinnäytetyölle oli tutkia tutkimusalueen pienryhmäpedagogiikan toteutumista ja kasvattajien ajatuksia ja kokemuksia. Lisäksi kuulla myös heidän ajatuksiinsa jotka ovat pienryhmäpedagogiikkaa olleet linjaamassa. Uuden asian oppimiseen sanotaan menevän kymmenen vuotta. Pienryhmäpedagogiikan linjaamisesta on kulu-
nut viisi vuotta. Tutkimukseni kohdistui kunnan yhdelle varhaiskasvatusalueelle. Tutkimukseni on koko kunnan pienryhmäpedagogiikkaa ajatellen suuntaa antava.

Pienryhmäpedagogiikan toteutuminen on koko varhaiskasvatushenkilöstön yhteinen asia. Toteutumattomuus ei useinkaan johdu siitä etteikö henkilöstöllä olisi siihen halua tai taitoa. Henkilöstö kokee turhautumista kun he suunnittelevat pienryhmäpedagogii-

kan ja suunnitelmat eivät käytännössä onnistu henkilöstöpulan takia. Nykypäivänä talous on tiukilla ja kaikesta pitäisi säästää. On vain tarkkaan mietittävä mistä ja miten säästää.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä prosessi. Se on ollut mielessä lähes koko ajan, illalla nukkumaan mentäessä ja aamulla herätessä. Työn ohessa opiskelu antaa oman haasteensa opinnäytetyön tekemiseen. Työpäivän jälkeen ilta on suht lyhyt ja ajatukset ei ihan kirkkaimmillaan. Haasteena on ollut myös omaan arkeen olennaisena osana kuuluva toteutettava pienryhmäpedagogiikka. On ollut hetkiä, jolloin tutkittavalle asialle on ollut vaikeaa löytää objektiivinen näkökanta. Olen prosessoinut työtä mielessäni usein huomaamattainikin. Itselleni se toi paljon aihetta ajatteluun omasta työstä.

LÄHTEET

Aalto, M. 2014. Pienryhmätoiminta ja lasten yksilölliset tarpeet päiväkodissa. AMK-opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/76305/Marianne_Aalto.pdf?sequence=1

Alaranta, I. 2009. Lastentarhan synty ja Turun ensimmäinen suomenkielinen lastentarha KALLENKATU 3, 110 VUOTTA. Saatavissa: http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_ensimmainen_suomenkielinen_lastentarha.pdf

Alila, K. & Kinos, J. 2014. Katsaus varhaiskasvatuksen historiaan. Teoksessa: Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmisteleavan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Alila, K., Eskelinen, M., Estola, E., Kahiluoto, T., Kinos, J., Pelkuri, H-M., Polvinen, M., Laaksonen, R. & Lamberg, K. (toim.) s.2-12. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2014/liitteet/tr12.pdf?lang=fi>

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus.

Haataja, E. & Solehmainen, S. 2014. Varhaiskasvattajien kokemuksia pienryhmätoiminnasta Pöykkölän päiväkodissa. AMK-opinnäytetyö. Lapin ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/81492/Haataja%20Eeva%20ja%20Solehmainen%20Sari.pdf?sequence=1>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uusittu painos. Helsinki: Tammi.

Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki. Gaudeamus.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut. Jyväskylä: PS-kustannus.

Karila, K. & Lipponen, L. 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.

Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. Lapselle hyvä päivä tänään. 4. painos. Saarijärvi: Pedatieto Oy.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2010. Tiimille hyvä päivä tänään. Saarijärvi: Pedatieto Oy.

Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa: Pienten piireissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnilla, toim. Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. Jyväskylä: PS-kustannus Bookwell Oy.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. 7.5.2015. Viitattu 26.10.2015. <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/05/varhaiskasvatus.html>

Reipas, S. 2012. Läsä lapsen arjessa. Pienryhmätoiminta ja sen kehittäminen päiväkodissa kasvattajien kokemana. AMK-opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/46452/Reipas_Saija.pdf?sequence=1

Rissanen, P. 2015. Pienryhmätoiminta Kotkan kaupungin päiväkodeissa. AMK-opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89267/Rissanen_Paivi.pdf?sequence=1

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit Oy.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL. 2014. Varhaiskasvatusta linjaavat asiakirjat ja suunnitelmat. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Tynjälä, S. 2013. Pienryhmätoimintaa varhaiskasvatuksessa. Pienryhmätoiminnan käytännöt varhaiskasvattajien näkökulmasta. AMK-opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56303/Tynjala_Suvi.pdf

Varhaiskasvatuslaki. 1973. L 19.1.1973/36 muutoksineen. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2003. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Varjola, T. 2013. Päiväkodin pienryhmäpedagogiikan abc. AMK-opinnäytetyö. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.9.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/55776/tanja_varjola.pdf?sequence=1

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Välimäki, A-L. 2013. Yhteiskunnan säätely ja vaikutukset kasvuyhteisöihin. Teoksessa: Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille, toim. Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M. Jyväskylä: PS-kustannus Bookwell Oy.

LIITE 1

1. Missä päiväkodissa työskentelet?

2. Valitse viikonpäivät joina pienryhmätoiminta toteutuu

- ☐ Maanantai
- ☐ Tiistai
- ☐ Keskiviikko
- ☐ Torstai
- ☐ Perjantai

Kirjoita päivittäinen pienryhmätoiminta-aika

Maanantai	
Tiistai	
Keskiviikko	
Torstai	
Perjantai	

Toteutatteko pienryhmätoimintaa kolme viikkoa peräkkäin maanantaista perjantaihin ja pidätte yhden ns. tasausviikon?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos pienryhmätoiminta ei toteudu, miksei?

3. Mikä varhaiskasvatuksen erityisopettajan rooli pienryhmäpedagogiikassa on?

- ☐ Pienryhmätoiminnan ohjaaja
- ☐ Konsulttija
- ☐ Havainnoija
- ☐ Joku muu ohjaaja

Jos vastasit joku muu, niin miten koet roolin, mikä se on?

4. Mitä odotat/toivot varhaiskasvatuksen erityisopettajalta pienryhmäpedagogiikkaa koskien?

5. Kuka pienryhmätoiminnan suunnittelee?

- ☐ Päiväkodin opettaja
☐ Päivähoitaja
☐ Tiimi yhdessä
☐ Esimies
☐ Joku muu, kuka?

6. Toteutuuko suunnitelma pääasiassa?

- ☐ Kyllä
☐ Ei

Jos vastasit ei, niin miksei?

7. Ryhmässämme/päiväkodissämme on käytössä

	Tiimipalaverit	Päiväkodinopettajan tiimit	Päivähoitajatiimit
Kerran viikossa	☐	☐	☐
Kerran kuussa	☐	☐	☐
Harvemmin	☐	☐	☐
Ei koskaan	☐	☐	☐

8. Pienryhmittäin toteutuvia

	Päivittäin	Kerran viikossa	Kerran kuukaudessa	Joskus	Ei koskaan
Aamupiiri	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväpiiri	☐	☐	☐	☐	☐
Ulkoilu	☐	☐	☐	☐	☐
Ruokailu	☐	☐	☐	☐	☐
Päivälepo	☐	☐	☐	☐	☐
Perushoitotilanteet	☐	☐	☐	☐	☐
Liikunta	☐	☐	☐	☐	☐
Musiikki	☐	☐	☐	☐	☐
Kädentyöt	☐	☐	☐	☐	☐
Retket	☐	☐	☐	☐	☐
Satuhetket	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja:

9. Miten lapset ovat osallisena pienryhmätoiminnan suunnittelussa?

	Päivittäin	Kerran viikossa	Kerran kuussa	Joskus	Ei koskaan
Leikin valinta	☐	☐	☐	☐	☐
Kirjan valinta	☐	☐	☐	☐	☐
Jumppa/leikki/ laulu/kädentaito/ toivomukset	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsineuvosto	☐	☐	☐	☐	☐
Suunnittelupalaveri yhdessä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja:

10. Onko lapset jaettu pysyviin pienryhmiin esim. koko toimintakaudeksi?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos vastasit kyllä, kuinka kauan lapset kuuluvat kiinteään pienryhmään?

11. Onko kasvattajat ns. pysyviä eli saman ryhmän kanssa tietyn ajan esim. kokonaisen viikon?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Jos vastasit kyllä, kuinka kauan sama aikuinen on saman pienryhmän kanssa?

12. Kuka lapset toimintakauden alkaessa jakaa ryhmiin?

- ☐ Päiväkodin opettaja
- ☐ Päivähoitaja
- ☐ Tiimi yhdessä
- ☐ Esimies
- ☐ Joku muu, kuka?

13. Mikä on jakokriteerinä pienryhmiä jaettaessa?

- ☐ Ikä
- ☐ Kehitystaso
- ☐ Arpominen
- ☐ Tuen tarve
- ☐ Joku muu peruste, mikä?

14. Onko pienryhmät nimetty esim. kielot, vuokot ja vanamot?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

15. Kuka pienryhmien nimet on keksinyt?

- ☐ Päiväkodin opettaja
- ☐ Tiimi yhdessä
- ☐ Lapset
- ☐ Joku muu, kuka?

16. Oletko saanut koulutusta/perehdytystä pienryhmäpedagogiikkaan?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

17. Kaipaako pienryhmäpedagogiikkaan koulutusta/perehdytystä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

18. Miten tiedotatte vanhempia pienryhmätoiminnasta?

- ☐ Sähköposti
- ☐ Kuukausikirje
- ☐ Ilmoitustaulu
- ☐ Blogi
- ☐ Joku muu tapa, mikä?

19. Toteutuvatko mielestäsi pienryhmäpedagogiikassanne seuraavat väittämät

	Toteutuu hy- vin	Toteutuu osittain	Ei toteudu	En osaa sa- noa
Lapsen sensitiivinen kohtaaminen	☐	☐	☐	☐
Äänimaailma on hiljaisempi	☐	☐	☐	☐
Vuorovaikutus helpottuu	☐	☐	☐	☐
Lasten osallisuus ja vaikutus mah- dollisuudet lisääntyvät	☐	☐	☐	☐
Pienryhmissä olevat lapset tunne- taan paremmin	☐	☐	☐	☐

	Toteutuu hyvin	Toteutuu osittain	Ei toteudu	En osaa sanoa
Lasten havainnointi ja dokumentointi on helpompaa	☐	☐	☐	☐
Vuoron odottelua on vähemmän	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin tilat ovat tehokkaasti käytössä	☐	☐	☐	☐
Kasvatuskumppanuus vahvistuu	☐	☐	☐	☐
Lasten ja henkilökunnan hyvinvointi lisääntyy	☐	☐	☐	☐
Henkilökunnan ammatillisuus kasvaa ja kehittyy	☐	☐	☐	☐
Kiire vähenee	☐	☐	☐	☐

Kommentteja:

20. Mitkä ovat mielestäsi haasteina pienryhmäpedagogiikkaa toteuttamisessa?

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	En osaa sanoa
Työvuorot	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilökunnan poissaolot/ sijaiset	☐	☐	☐	☐	☐
Toiminnan suunnittelu	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimityö	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstön sitoutuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Erityislapset	☐	☐	☐	☐	☐
Päiväkodin tilat	☐	☐	☐	☐	☐
Ajan riittämättömyys/ kiire	☐	☐	☐	☐	☐

Kommentteja:

21. Miten pienryhmätoiminta toteutetaan, jos joku vakituisesta henkilökunnasta on pois?

	Pääsääntöisesti aina	Joskus	Ei koskaan
Pienryhmätoimintaa ei toteuteta vaan toimitaan suuryrymänä	☐	☐	☐
Pienryhmätoiminta toteutetaan muuttamalla pienryhmät esim. kolmen pienryhmän sijasta kaksi	☐	☐	☐
Sijainen toimii suunnitelman mukaisesti	☐	☐	☐
Sijainen toimii varasuunnitelman mukaisesti	☐	☐	☐

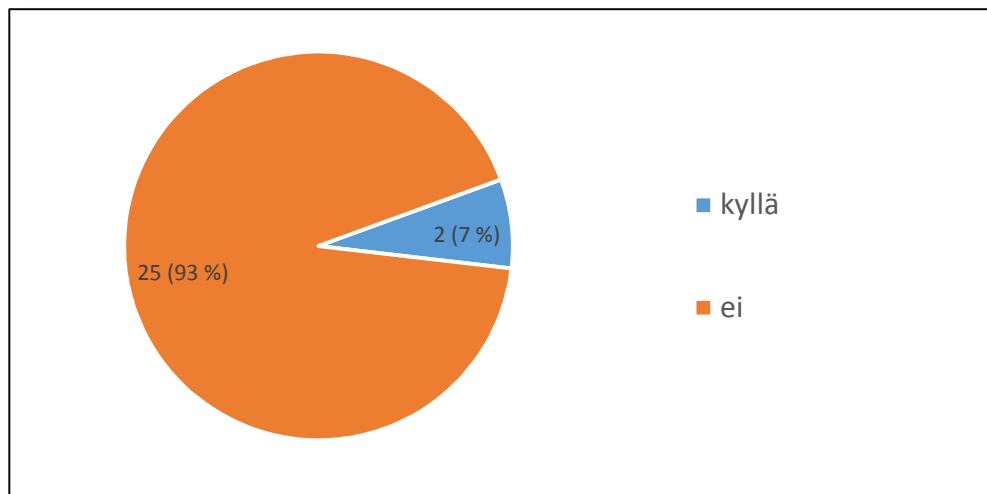
Kommentteja:

22. Koetko, että koko varhaiskasvatusalueen (Pikkola-Keskusta) yhteisistä Pedagogisista kahviloista, joissa jaettaisiin kokemuksia, olisi hyötyä pienryhmäpedagogiikan toteuttamiselle?

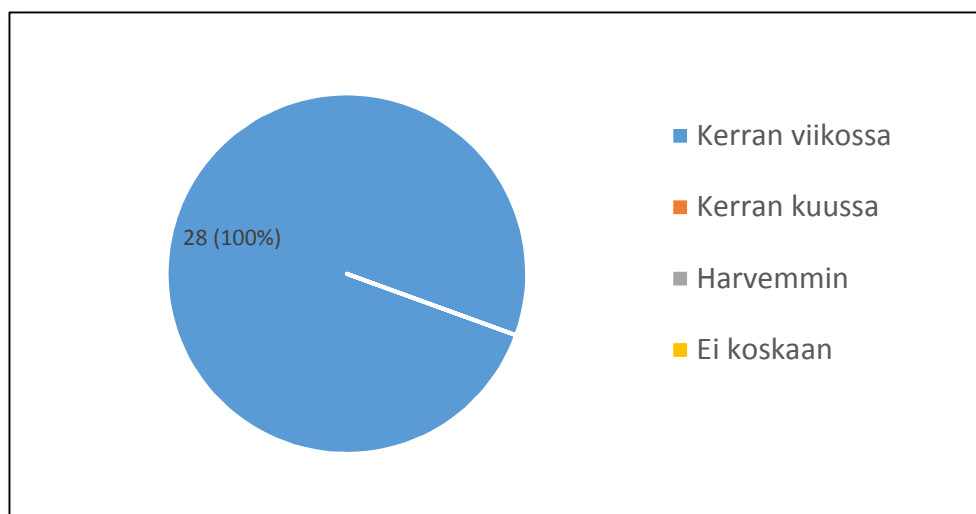
- ☐ Kyllä
☐ Ei

23. Miten esimiehesi tukee pienryhmäpedagogiikan toteutumista?

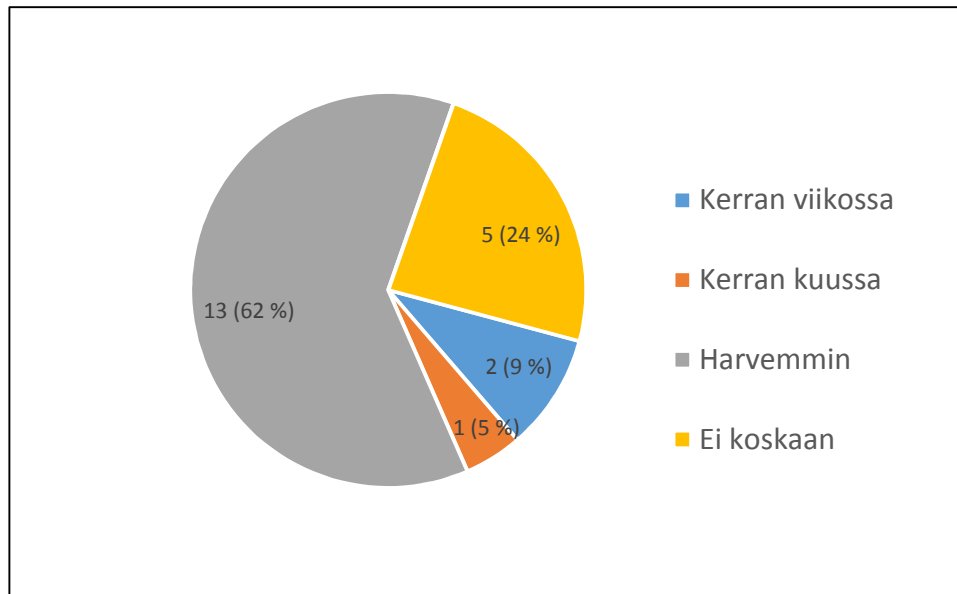
24. Miten kehittäisit pienryhmäpedagogiikkaa?

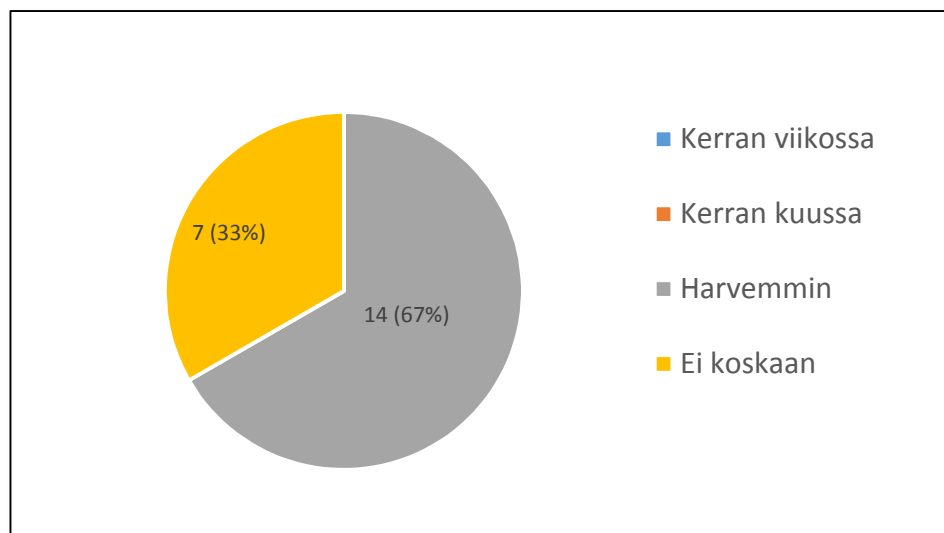
Kuvio 2. Pienryhmätoiminnan toteutuminen kolmen viikon jaksoissa, jolloin neljäs viikko on ”tasausviikko” (n = 27)

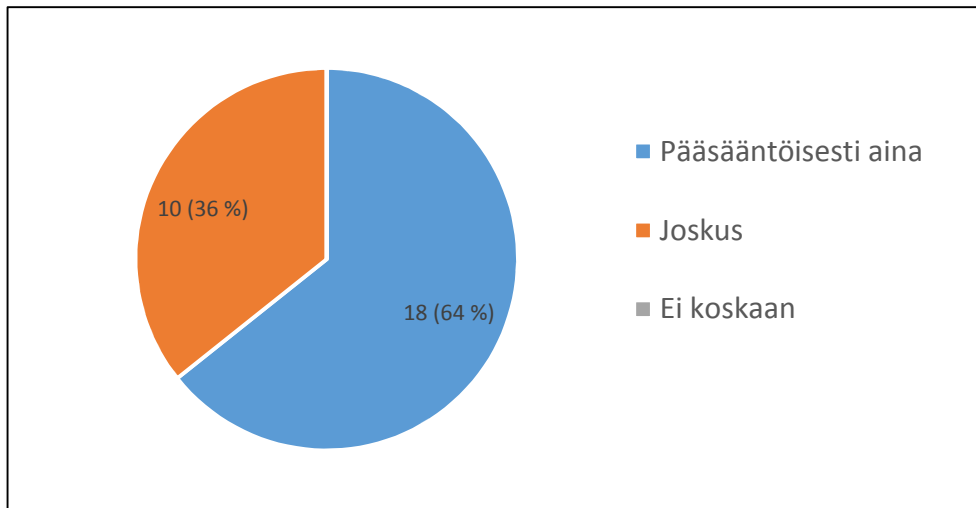
Kuvio 15. Tiimipalaverit (n = 28)

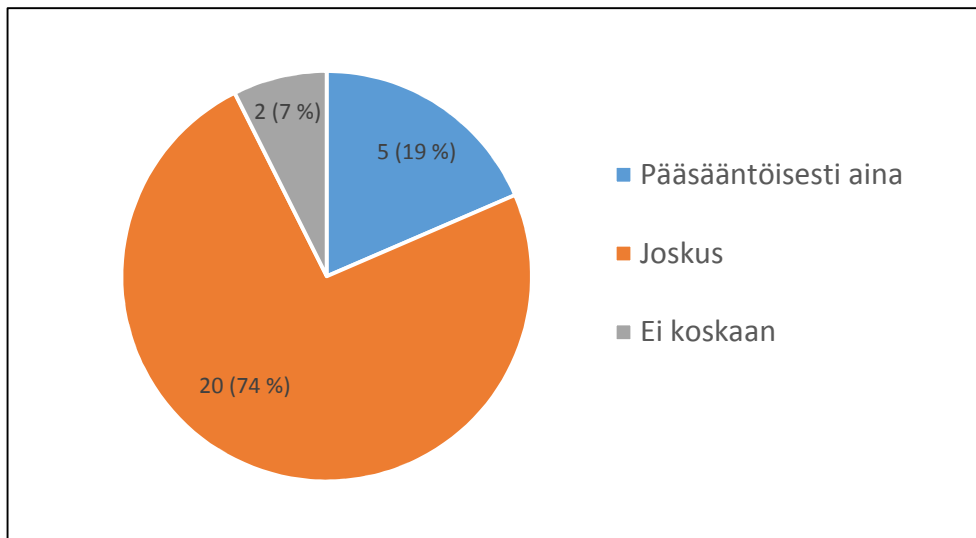
Kuvio 16. Päiväkodinopettajien tiimipalaverit (n = 21)

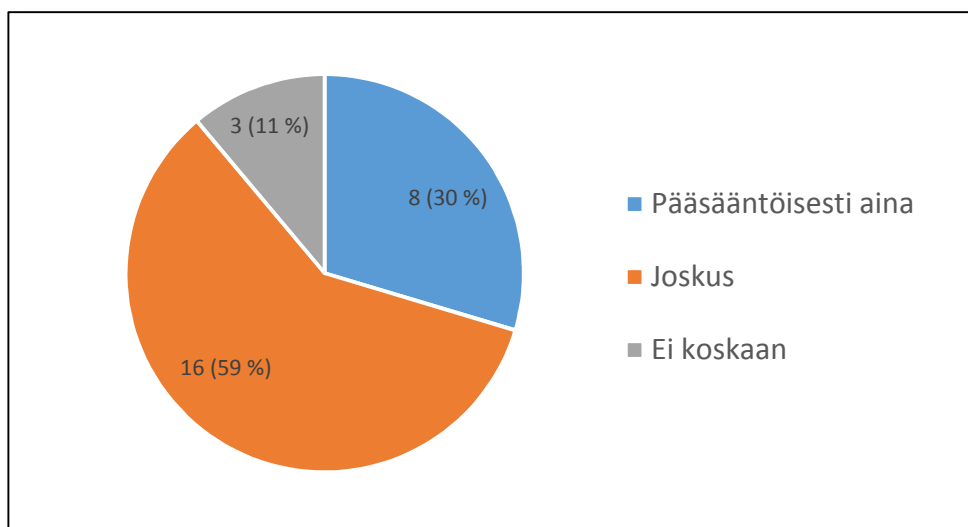
Kuvio 17. Päivähoitajien tiimipalaverit (n = 21)

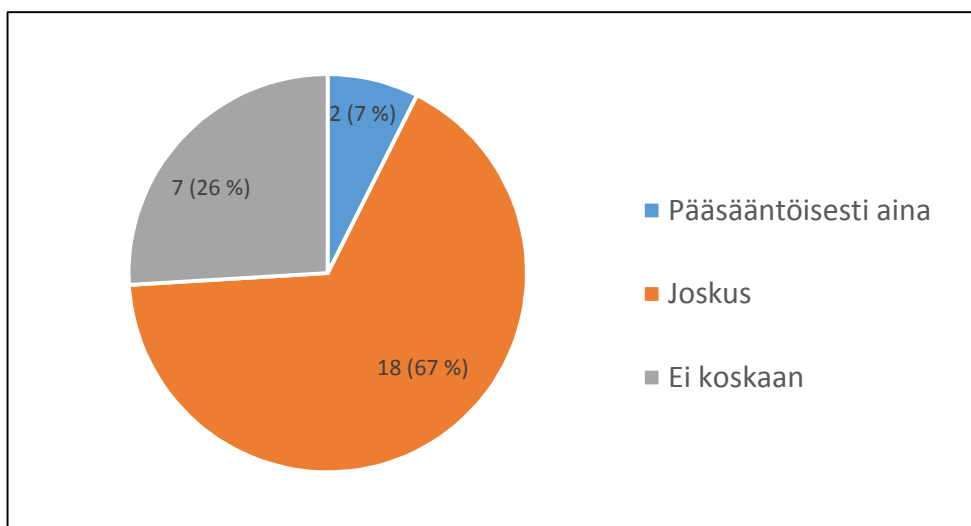
Kuvio 38. Sijainen toimii suunnitelman mukaisesti (n = 28)

Kuvio 35. Varasuunnitelman käyttö sijaisen ollessa (n = 27)

Kuvio 37. Sijaisen olleessa muutetaan pienryhmien kokoonpanoa (n = 27)

Kuvio 36. Sijaisen olleessa toimitaan suurryhmänä (n = 27)